

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΒ' • ΤΕΥΧΟΣ 6 • ΙΟΥΝΙΟΣ 2003

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Τὸ νοσοκομεῖν τοὺς πάσχοντας»

Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν

κ. Χριστοδούλου

σελ. 3-6

Ποιμαντική προσέγγιση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Γάμου

Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

σελ. 7-10

Ἡ Γερόντισσα Εὐλαμπία Ρωμανίδου

Πρεσβ. Λάμπρου Φωτοπούλου

σελ. 11-14

Οἱ χρονιάρες μέρες

Πρωτοπρ. Κωνσταντίνου Ν. Καλλιανοῦ

σελ. 15

«Ὡσπερ γὰρ τεῖχος ἐξ ἀδάμαντος κατασκευασθέν, οὕτω τὰς πανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης Ἐκκλησίας τὰ τούτου τεχίζει γράμματα»

(Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὁμιλεῖ γιὰ

τὸν Ἀπόστολο Παῦλο)

σελ. 16-17

Ἡ εὐχή τῆς Ἀναφορᾶς στὴ λειτουργία

τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου

Ἀριστομένους Κ. Ματσάγγα

σελ. 18-20

Ἐνας ἅγιος καταρρίπτει τὰ προσχήματα

Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ

σελ. 21-22

Ἡ Ἠθική τῆς Ἐκκλησίας

Ἀρχιμ. Νικολάου Κατσαφαροπούλου

σελ. 23-24

Εἰδήσεις καὶ Σχόλια

Κωνσταντίνου Χολέβα

σελ. 25-26

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ

Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

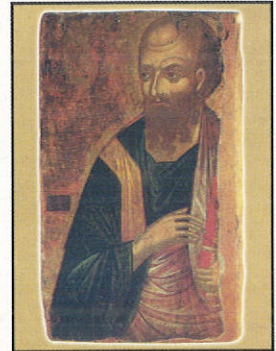
σελ. 28-29

Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν

σελ. 30

Φωτογραφικὰ Στιγμιότυπα

σελ. 31

ΕΞΟΦΥΛΛΟ:
Ὁ Ἀπόστολος
τῶν Ἐθνῶν Παῦλος

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας

<http://www.ecclesia.gr>

Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:

e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ἐπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Σεβασμώτατος Μητροπολίτης

Σερρῶν καὶ Νιγρίτης Θεολόγος

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Ἀριστομένης Ματσάγγας,
Διδάκτωρ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ

<http://www.livanis.gr>

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα

Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791

«Τὸ νοσοκομεῖν τοὺς πάσχοντας»*

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου

α. Τὸ μυστήριον τοῦ ἀδελφοῦ

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὁμιλῶν ἐπὶ τῆς Εὐαγγελικῆς περικοπῆς τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀπόκρεω, τὴν ὁποία χαρακτηρίζει «ἡδίστη» καὶ ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὴ Δευτέρα Παρουσία καὶ στὴν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου φοβερὰ κρίση πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τοῦ τέλους, τουίζει ὅτι ἡ ἐπίσκεψις σὲ ἀσθενῆ εἶναι ἡ «κουφότερη», δηλαδή ἡ ἐλαφρότερη ὑποχρέωση ἀγάπης, γιὰ τὴν ὁποία θὰ ἐλεγχθοῦμε (Migne PG 58, 717-724). Καὶ χαρακτηρίζει ἐλαφρὸ τὸ καθῆκον, γιὰ τὸ μόνον ποὺ ὁ Κύριος μᾶς ζήτησε εἶναι νὰ δείξουμε ἀγάπη, στοργή, φροντίδα, μέριμνα πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπό μας, πρὸς τὸν πάσχοντα πλησίον μας, κάτι ἀνέξοδο ἀλλὰ καὶ τόσο σημαντικό.

Καὶ τί μᾶς λέγει ὁ Κύριος; ποῖός εἶναι ὁ πλησίον; εἶναι μόνον ὁ κάθε κοντινός μας; ὅλες δηλαδή αὐτὲς οἱ χιλιάδες τῶν ἀνθρώπων ποὺ συνωστίζονται στὸν περίγυρό μας εἶναι «πλησίον» μας; ναι εἶναι, ἀλλὰ ὄχι μόνον αὐτοὶ καὶ εἶναι ὡς πρὸς ἐμᾶς, ἀλλὰ δὲν γνωρίζουμε ἂν ἐμεῖς εἴμαστε γι' αὐτούς. Γιατὶ βέβαια τὸν πλησίον δὲν τὸν βλέπου-

με ὡς πρὸς τὴν ἀπόσταση, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὴ δική μας σχέση, ἀπὸ τὴ δική μας τὴν καρδιά. *Πλησίον* γιὰ μᾶς τοὺς Χριστιανούς εἶναι καὶ οἱ κοντινοὶ καὶ οἱ μακρινοί, καὶ οἱ τωρινοὶ καὶ οἱ πρόγονοί μας, καὶ οἱ μελλοντικοί. Τὸ ποῖός εἶναι ὁ «πλησίον», μᾶς τὸ διδάσκει ὁ Κύριος μὲ τὴν Παραβολὴ τοῦ

Καλοῦ Σαμαρείτου (Λουκ. ι', 25-37). «*Πλησίον*» ἐκείνου ποὺ βασανίστηκε καὶ πληγώθηκε ἀπὸ τοὺς ληστὲς ποὺ τὸν ἄφησαν ἡμιθανή δὲν ἦταν οὔτε ὁ ἱερέας οὔτε ὁ λευίτης, ποὺ πέρασαν δίπλα ἀπὸ τὸ πληγωμένο σῶμα του, ἀλλὰ δὲν τοῦ ἔδειξαν ἀγάπη. *Πλησίον*

ἦταν ὁ ἄλλοεθνὴς καὶ μακρινὸς γεωγραφικὰ Σαμαρείτης ποὺ τὸν περιποιήθηκε, ποὺ τὸν φρόντισε, ποὺ τὸν βοήθησε νὰ σωθεῖ.

Τὸν λόγο τοῦ Κυρίου, τῆς ἀγάπης δηλ. πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ Ἁγία Ἐκκλησία μας τὸν ἔχει κάνει πράξη ἀπὸ τῆς συστάσεώς Της. Ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνες ὑπάρχουν μαρτυρίες ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἐθελοντικὰ προσέφεραν τὴ στοργὴ καὶ τὴ φροντίδα τους πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, τὰ ὄρφανὰ καὶ τοὺς γέροντες. Θὰ σᾶς ἀναφέρω δύο μόνον παραδείγματα, ἓνα ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνες καὶ ἓνα ἀπὸ τοὺς μέσους. Ὁ Μέγας Βασίλειος ὑποδεικνύει στοὺς μοναχοὺς νὰ ὑπηρετοῦν

* Ὁμιλία σὲ ἡμερίδα γιὰ τὴν Ποιμαντικὴ στὰ Νοσοκομεῖα, Ἀθήνα 22/2/2003.

τούς ασθενείς στους οίκους φιλανθρωπίας που πρέπει να έχουν δίπλα από τα μοναστήρια τους (PG 31, 1184). Και ο Άγιος Ἀθανάσιος ο Ἀθωνίτης, ο οποίος έκοιμήθη το 1004, οικόδομησε νοσοκομείο, πανδοχείο και λουτρό για τις ανάγκες τῶν ἐπισκεπτῶν που ἀρρώσταιναν κατά τὴν παραμονή τους στὸν Ἄθωνα (βλ. Paul Lemerle «*La vie ancienne de saint Athanase l' Athonite composée au debut du XI siècle par Athanase de Lavra*». Le Millenaire du Mont Athos, Editions de Chevetogne 1963, 59-100). Καὶ ἀνέφερα τοὺς δύο αὐτοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, γιατί εἶναι ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι βίωσαν καὶ δίδαξαν τὸν ἀσκητικὸ βίον καὶ θεμελίωσε ὁ ἕνας καὶ ἐμπέδωσε ὁ ἄλλος τὸ μοναχικὸ ἰδεῶδες τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς. Καὶ πρέπει νὰ τοῖσιω ταυτόχρονα ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας αὐτὰ τὰ 2.000 χρόνια τῆς διακονίας Τῆς δὲν ἔχει παύσει νὰ προσφέρει τὴν ἀγάπη τῆς στοὺς πάσχοντες συνανθρώπους μας. Καὶ γνωρίζετε τὸ ἔργο φιλανθρωπίας που καὶ αὐτὸν τὸν καιρὸ ἡ Ἄγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπιτελεῖ.

β. Ἡ Ἐκκλησία ἀγαπητικὴ κοινωνία

Τὸ ἔργο καὶ ἡ διακονία τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, κυρίως διὰ τῆς Θείας Εὐχαριστίας. «*Ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἐνότητος τῶν χριστιανῶν μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας εἰς Σῶμα Χριστοῦ καὶ κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ συνάπτεται ὁ "νῦν" μετὰ τοῦ "μέλλοντος" αἰῶνος καὶ τοῦ κόσμου, ἡ ἐπίγειος μετὰ τῆς οὐρανοῦ Ἐκκλησίας*» (Ι. Καρμίρη, «*Σῶμα Χριστοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία*», περ. «Ἐκκλησία» 39 [1962] σελ. 365 κ.έ.). Σύμφωνα μάλιστα, μετὸν καθηγητὴ καὶ σημαντικὸ ρῶσο κληρικὸ καὶ θεολόγο τοῦ 20ου αἰῶνα π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ «*Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀκριβὴς συνέχεια τῆς παρουσίας τοῦ Λυτρωτοῦ μέσα στὸν κόσμον. Ἡ δύναμις τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας ἔχει*

τις ρίζες Τῆς ἀκριβῶς στὴ μυστηριώδη αὐτὴν παρουσία που κάνει τὴν Ἐκκλησία Σῶμα Χριστοῦ καὶ τὸν Χριστὸ κεφαλὴ Τῆς» (π. Γ. Φλωρόφσκυ, «*Θέματα Ὁρθοδόξου Θεολογίας*», Ἄρτος Ζωῆς, Ἀθήνα 1973, σελ. 185).

Ἡ Ἐκκλησία αὐτὴν τὴν ἐνότητα μετὸν Σωτήρα Κύριό μας χαρίζει στὸν ἄνθρωπο. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐνότητα εἶναι ἐνότητα ἀγάπης πρὸς Ἐκεῖνον καὶ πρὸς τὸν πλησίον μας. Ἀπὸ τὴ σχέση μας πρὸς τὸν συνάνθρωπο καὶ μάλιστα τὸν «ἐλάχιστο» θὰ κριθοῦμε. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔγραψε μετ' ἔμφαση: «*Τίποτε δὲν εἶναι πιὸ ἔντιμο καὶ πιὸ φιλόνητο σὲ ἐμᾶς ἀπὸ τὸ νὰ ἐλεοῦμε καὶ νὰ εὐεργετοῦμε, διότι τίποτε δὲν εἶναι πιὸ ἀρεστό στὸν Θεὸ*» (Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἰερά Παράλληλα*, Migne PG 95, 1473). Καὶ νὰ συμπληρώσω ὅτι δὲν ὑπάρχει Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας που νὰ μὴν προέτρεψε μετὸν βίον του, τὰ θεολογικὰ καὶ ποιμαντικὰ του ἔργα τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἀγαποῦν τοὺς συνανθρώπους τους καὶ νὰ τοὺς εὐεργετοῦν. Μάλιστα, ἡ ἐννοια τῆς φιλανθρωπίας ὡς ιδιότητα τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὴν κήρυξαν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς καὶ ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀναβίωσε ἀπὸ τὸν μυστικὸ θεολόγο τοῦ 14ου αἰῶνα Νικόλαο Καβάσιλα. Ὁ Καβάσιλας ταυτίζει τὴν φιλανθρωπία μετὸν ἀγάπην καὶ τὴν περιγράφει ὡς τὸν πλέον τέλειον ὀρισμὸ τῆς σχέσεως τοῦ Θεοῦ μετὸν ἄνθρωπον. Διότι ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ τὸ σχέδιό Του γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου πραγματοποιήθηκε μετὸν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

γ. Ἡ διακονία τῆς Ἐκκλησίας στὰ Νοσοκομεία

Βρίσκεσθε συνεχῶς κοντὰ στοὺς ασθενεῖς, σ' αὐτοὺς που προσωρινὰ ἢ μόνιμα χάνουν τὸ πολυτίμο ἀγαθὸ τῆς ὑγείας. Ζεῖτε μαζί τους τὴν πραγματικότητα, που ὅσοι ὑγιεῖς εἶναι ἐγκλωβισμένοι στὸν ἐγωϊσμό

τους τήν παραβλέπουν. Δίνετε Πίστη και ἔλπίδα, τὰ σημαντικότερα στοιχεία τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, σέ ὅποια κατάσταση και ἂν εἶναι. Εἴσθε οἱ ἔχοντες τῆ Θεία Χάρη και κεῖσθε ὑπεράνω τῶν ἀγγέλων, ἀφοῦ ἐσεῖς μεταδίδετε τὸ Σῶμα και τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου μας και δίδετε στοὺς ἀσθενεῖς τῆ δύναμη νὰ ἀντιμετωπίσουν τῆ δοκιμασία τους.

Οἱ κληρικοὶ πού διακονοῦν στὰ νοσοκομεῖα και στὰ κοιμητήρια θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι οἱ καλύτεροι ἀπὸ ὄλους τοὺς ἄλλους κληρικούς, γιατί καθημερινὰ ζοῦν ἀνθρώπινες τραγωδίες, γιατί καθημερινὰ ἔρχονται πρόσωπο με πρόσωπο με τὸν ἀνθρώπινο πόνο.

Οἱ κληρικοὶ οἱ ὑπηρετοῦντες στὰ νοσοκομεῖα ἔχουν μία λαμπρὴ παράδοση θαυμαστοῦ πνευματικοῦ ἔργου. Ἐργαζόμενοι σέ ἀντίξοες συνθήκες και με τὰ πολὺ πτωχὰ μέσα πού διαθέτουν ὀδηγοῦν πάρα πολλοὺς συνανθρώπους μας στῆ σωτηρία, με τὸν καλὸ λόγο, τὴν ἐξομολόγηση, τὸ χαμόγελο, με τὴν πολλαπλὴ βοήθεια πού τοὺς προσφέρουν. Και ἀνάμεσά σας ὑπάρχουν κληρικοὶ, δὲν θὰ ἀναφέρω τὰ ὀνόματά τους, ἐσεῖς και ὁ Θεὸς τὰ γνωρίζουν, πού ἐπὶ δεκαετίες δὲν ὑπολογίζουν συνθήκες και ὠράρια για νὰ εἶναι κοντὰ στοὺς ἀσθενεῖς. Πηγαίνει ὁ ἀπλὸς κόσμος στοὺς νοσοκομεῖο για μίαν ἐπίσκεψη σέ συγγενὴ ἢ φίλο και λέει ὅτι στῆ λίγη ὥρα πού ἔμεινε «ἀρρώστησε». Αὐτὸ δείχνει τὴν ἀξία τῆς διακονίας σας ἀγαπητοὶ πατέρες. Γιατί ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ σὰς ἔχει ἐνδυναμώ-

σει και δὲν σκέπτεσθε οὔτε τὰ μικρόβια, οὔτε τοὺς κινδύνους για τὴν ὑγεία σας, γιατί μέσα σας κυριαρχεῖ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ και τὸν συνάνθρωπο. Νὰ εἴσθε εὐλογημένοι και εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Θεὸς πλουσίως θὰ σὰς ἀνταμείψει.

δ. «'Αλλήλων τὰ βάρη...»

Ὁ κάθε ἀνθρωπος σηκώνει τὸ Σταυρὸ του, ὅπου κι ἂν βρισκεται, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι κυρίως στὸ νοσοκομεῖο ὁ Σταυρὸς εἶναι μεγάλος κι ἐσεῖς ἔχετε ποιμαντικὴ εὐθύνη νὰ γίνετε Κυρηναῖοι στοὺς ἀσθενεῖς και τοὺς συγγενεῖς τους. Στὸ σήκωμα τοῦ Σταυροῦ τῆς δοκιμασίας τὸν ἀσθενὴ πρέπει πρῶτοι ἐσεῖς νὰ τὸν βοηθήσετε παράλληλα με ἐκείνους πού τὸν ἀγαποῦν και αὐτοθυσιαζόμενοι τὸν φροντίζουν. Με τὴν ἀγάπη τῆ δική σας και τῶν ἄλλων ὁ Σταυρὸς γίνεται ἐλαφρύτερος

και ὁ πόνος λιγότερος και πιὸ ὑποφερτός. Θὰ σὰς πῶ τὸ παράδειγμα τοῦ ρώσου θεολόγου π. Ἀλέξανδρου Σμέμαν. Εὐρισκόμενος στοὺς νοσοκομεῖο και πάσχων ἀπὸ τὴν ἀνίατη ἀσθένεια πού τὸν ὀδήγησε και στὴν κοίμησή του, ἔγραψε στοὺς «Ἡμερολόγιό» του (Δευτέρα, 4 Ὀκτωβρίου 1982): «Δεκάτη Τετάρτη ἡμέρα στοὺς νοσοκομεῖο. Βρίσκομαι σ' ἓνα δωμάτιο πλημμυρισμένο ἀπὸ φῶς και περιμένω για τὴν ἀπόφαση σχετικά με τὴν θεραπεία. Χθές, ὅπως κάθε ἡμέρα, ἦρθαν

έπισκέπτες. Τόσες εύγενικές λέξεις, τόση αγάπη, προσευχές. Τό αισθάνομαι σχεδόν σωματικά... Σχεδόν εύτυχία» («Ημερολόγιο», έκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2002, σελ. 532).

Μιλώντας σέ ἄλλη εύκαιρία γιά τήν εύθανασία ἐξήγησα ὅτι ἀπό τότε πού ἔλειψε ἡ αγάπη πού ἀπαλύνει τόν πόνο καί κάνει ὑποφερτή τή δοκιμασία, οἱ χωρῖς Θεό ἄνθρωποι ἀνακάλυψαν τήν εύθανασία, ὡς «ἀξιοπρεπή θάνατο», γιὰτί θέλουν νά καλλύουν τήν ἀπανθρωπιά τῆς κοινωρίας.

Ἡ ἐπίσκεψή σας στοὺς ἀσθενεῖς καί τὸ χαμόγελο τῆς αγάπης σας, τὸ μοῖρασμα μιᾶς εἰκόνας, ἡ εύλογία σας ἀποτελοῦν πολύτιμα ἐφόδια στήν ἀντιμετώπιση τῆς ἀσθένειας ἀπὸ τοὺς συναθρώπους μας. Ἀκόμη τὸ ἄπλωμα τοῦ χεριοῦ σας πρὸς τὸν ἀσθενῆ ἀλλὰ καί πρὸς τοὺς συγγενεῖς καί τοὺς φίλους τους, ἄς εἶναι ὅπως τὸ περιγράφει ὁ Λέβ Ζιλὲ στὸ βιβλίο του «Παρουσία τοῦ Χριστοῦ» (ἐκδ. «Δόμος», μετ. Ἀρχ. Ἀμερικῆς Δημήτριος Τρακατέλης, σελ. 68): «Κάθε φορά πού τὸ χέρι μου πιάνει τὸ χέρι τοῦ ἄλλου ἄς εἶσαι σὺ Κύριε πού τὸν πιάνεις, γιὰ νά τὸν σώσεις ἀπὸ τίς μυστικές του δοκιμασίες, γιὰ νά τὸν κάνεις δυνατό, γιὰ νά τὸν ὀδηγήσεις κοντά σου».

Ἀλλὰ στὰ νοσοκομεῖα δὲν εἶναι μόνο οἱ ἀσθενεῖς καί ἡ ποιμαντική σας δραστηριότητα δὲν περιορίζεται σ' αὐτούς. Εἶναι καί οἱ συγγενεῖς καί οἱ φίλοι. Δόξα τῷ Θεῷ οἱ σχέσεις μεταξύ τῶν ἀνθρώπων στήν Ἑλλάδα παραμένουν ἰσχυρές καί τὸ βλέπει κανεῖς αὐτὸ στὰ νοσοκομεῖα καί στὸ προσκέφαλο τοῦ κάθε ἀσθενοῦς, ὅπου συνωστίζονται πολλὰ πρόσωπα, μέχρι σημείου ὑπερβολικοῦ. Καί αὐτοὶ ὅλοι οἱ συνάνθρωποί μας θέλουν τὸ παρηγορητικὸ λόγο, καί αὐτοὶ χρειάζονται τὸ χαμόγελό μας, τήν αγάπη μας. Ἔχουν μπροστά τους ἕναν ἀγαπημένο ἀσθενῆ μέ ἀβέβαιη πολλές φορές πορεία. Ἄλλοι ἔχουν ἀσθενῆ μέ προδιαγεγραμμένα κατ' ἄνθρωπο ἀρνητικὴ πορεία. Καί μπροστά στὸ φάσμα τοῦ ἄγνωστου μέλλοντος καί πολὺ περισσότερο τοῦ θανάτου, πολλές φορές νέων ἀνθρώπων,

προβληματίζονται. Τί εἶναι ἡ ζωή; γιὰτί ἐρχόμαστε σ' αὐτὸν τὸν κόσμο; ποῖός ὁ προορισμός μας; γιὰτί αὐτὴ ἡ ἀπώλεια ἐνὸς ἀνθρώπου στὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του; γιὰτί αὐτὴ ἡ πληγὴ στοὺς γονεῖς καί τοὺς ἄλλους συγγενεῖς; Ἐρωτήματα στὰ ὁποῖα πρέπει νά εἴμαστε ἔτοιμοι νά ἀπαντήσουμε καί μάλιστα πειστικά. Μαζὶ μέ τὰ ἐρωτήματα κουβαλοῦν καί τὴ στενοχώριά τους καί ἐκεῖ πρέπει νά τοὺς δώσουμε τήν ἠθική καί πνευματικὴ στήριξη μέ διάκριση καί αγάπη περισσή.

Εἶναι καί τὸ ἱατρικὸ καί νοσηλευτικὸ προσωπικὸ μέ τὸ ὁποῖο συνεργάζεσθε καί θὰ ἔλεγα συμπληρώνετε τὸ πολύτιμο ἔργο τους. Καί οἱ γιατροὶ καί νοσοκόμοι προσφέρουν πολλὰ στὸν συνάνθρωπο, ἀγωνιζόμενοι γιὰ τὴν θεραπεία του, γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς υἰγείας του. Πρέπει λοιπὸν νά τοὺς τιμᾶμε καί νά τοὺς ἀγαπᾶμε. Καί πρέπει νά συνεργαζόμεσθε μαζί τους μέ τὸν καλύτερο δυνατό τρόπο. Μὴ διστάζετε ἀγαπητοὶ πατέρες νά συζητᾶτε μαζί τους καί νά εύαγγελίζεσθε καί στοὺς γιατροὺς καί νοσοκόμους τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας.

ε. «Ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως...»

Ὁ Θεὸς σᾶς εύλόγησε καί ἡ Ἐκκλησία σᾶς ἐμπιστεύθηκε μία μεγάλη εύθύνη καί ἕνα ὑψηλὸ χρέος, τὴν ποιμαντικὴ τῶν νοσηλευομένων, τῶν συγγενῶν τους ἀλλὰ καί τοῦ ἱατρονοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ. Ὁφείλετε λοιπὸν νά ξεπερνᾶτε τὴν ψυχικὴ σας κόπωση, τὰ κατ' ἄνθρωπο ἀδιάβλητα πάθη, τίς ἀμαρτίες σας καί νά εἰσθε πάντοτε μέ μία μεγάλη καί ἀκένωτη ψυχικὴ δύναμη, πού νά τὴν μεταδίδετε σέ ὅλους, ἀσθενεῖς, συγγενεῖς καί φίλους, ἱατροὺς καί νοσηλευτές. Καί γιὰ νά τὸ πετύχετε αὐτὸ πρέπει νά ἀσκεῖσθε συνεχῶς πνευματικά, νά προσεύχεσθε συνεχῶς, μέ τὴν ἀκλόνητη βεβαιότητα ὅτι «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας...».

Ποιμαντική προσέγγιση του Μυστηρίου του Γάμου*

α'

Του Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐννοιολογικά πλαίσια

Θὰ ἦταν χρήσιμο, ξεκινώντας τὴ σημερινή μας εἰσήγηση, νὰ ἐμβαθύνουμε γιὰ λίγο στὸν τίτλο τῆς: *Ποιμαντική προσέγγιση τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου*. Αὐτὴ ἢ προσέγγιση χαρακτηρίζεται ὡς ποιμαντική, πράγμα πὸ σημαίνει ὅτι ἐγγράφεται στὴ βασικὴ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια ὄντας μία *πτυχὴ τῆς ποιμαντικῆς γάμου καὶ οἰκογενείας*. Ἡ τελευταία γιὰ νὰ ἀκριβολογήσουμε συνιστᾶ καὶ αὐτὴ μία οὐσιαστικὰ μεγαλύτερη *πτυχὴ τῆς Ποιμαντικῆς τῆς Ἐκκλησίας μας*, καὶ ἀσκεῖται μὲ διάφορες μορφές. Τί εἶναι ὅμως Ποιμαντική; Εἰς τί συνίσταται τὸ ἔργο τῆς; Θὰ πρέπει νὰ ξεκινήσουμε ἀπ' αὐτὸ γιὰ νὰ κατανοήσουμε στὴ συνέχεια τίς ἐπὶ μέρους μορφές τῆς.

Ἔργο τῆς Ποιμαντικῆς στὴν οὐσία τῆς εἶναι ἡ *συγκρότηση* τῆς Μιᾶς Ποίμνης ὑπὸ τὸν ἕνα Ποιμένα ἢ μὲ ἄλλα λόγια ἡ οἰκοδόμηση τῆς Ἐκκλησίας, πὸ σύμφωνα μὲ τὴ διαβεβαίωση τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου μας «*πύλαι Ἄδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς*» (δὲν θὰ τὴν καταβάλουν· Ματθ. ιστ', 18). Αὐτὴ ἢ *Ποιμαντικὴ* σύμφωνα μὲ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου εἶναι συνάμα *τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν*. Ἡ προσπάθειά τῆς ἔγκειται στὸ νὰ ὀδηγήσει «*τὸ πολυτροπώτατον καὶ ποικιλώτατον ζῶον*», πὸ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, στὴ μοναδική

ποίμνη ὑπὸ τὸν ἕνα Ποιμένα, νὰ τὸν ἐντάξει, δηλαδή, καὶ νὰ τὸν συντάξει στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πὸ εἶναι σύναξη καὶ κοινωνία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Σ' αὐτὴ τὴν Κοινωνία εἶναι καλεσμένοι ὅλοι νὰ προσληφθοῦν καὶ νὰ σωθοῦν. Καθότι «*τὸ ἀπρόσληπτον καὶ ἀθεράπευτον*». Ἄς μὴ μᾶς διαφεύγει ὅτι ἀπώτερος στόχος αὐτῆς τῆς Διαποιμάνσεως εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, ἢ σώα καὶ ἀσφαλῆς ἐπιστροφή στὴν ἀγκάλη τοῦ Θεοῦ Πατέρα ἢ ὅπως πολὺ ὠραία τὸ διατυπώνει ἡ εὐχὴ τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου «*...ὅπως καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν θείαν καὶ ἀπέραντον στοργήν*».

Τώρα, ἔχοντας δώσει κάποιες ἐξηγήσεις ὡς πρὸς τὴν Ποιμαντικὴ μπορούμε νὰ ἐπανέλθουμε γιὰ λίγο σὲ μιὰ εἰδικὴ μορφή διαποιμάνσεως, τὴν Ποιμαντικὴ Γάμου καὶ Οἰκογενείας.

Ἡ Ποιμαντικὴ Γάμου καὶ Οἰκογενείας τί μπορεῖ νὰ σημαίνει, τί ἐπιδιώκει; Οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ἐπιδιώκει τὴν περιχώρηση τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, τὴ σύναξή τῆς μέσα στὴ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. *Ἡ μικρὴ ἐκκλησία*, ὅπως δηλαδή χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἱερὰ παράδοση ἢ οἰκογένεια: «*καὶ ἡ οἰκία ἐκκλησία ἐστὶ μικρὰ*» (ἰ. Χρυσόστομος), καλεῖται ν' ἀνοιχτεῖ σὲ διαστάσεις τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας. Νὰ καλλιεργήσει δηλαδή τὴν *ἐνότητα*, τὴν *ἀγιότητα*, τὴν *καθολικότητα*.

* Εἰσήγηση στὸ Δ' Πανελλήνιο λειτουργικὸ συμπόσιο στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων μὲ θέμα: «*Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν*»: Ο ΓΑΜΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ (2-6 Νοεμβρίου 2002, Προκόπιον Εὐβοίας).

τα και τὴν ἀποστολικότητα, γνωρίσματα τῆς Ἐκκλησίας πού θά τὴν κάνουν ν' ἀναπτυχθεῖ σέ ὅλα τὰ μήκη καὶ τὰ πλάτη τῆς καὶ νὰ βρεῖ τὸ στίγμα τῆς καὶ νὰ γίνεῖ θεολογικὸς τόπος, κατοικητήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Παράλληλα, καλεῖται νὰ γίνεῖ τόπος καρποφορίας τῆς Ἀγάπης, γι' αὐτὸ ὁ γάμος ὀνομάζεται καὶ «μυστήριον ἀγάπης», μιᾶς ἀγάπης πού γίνεται τελειότερη καθημερινά.

Αὐτὲς οἱ δύο θεμελιώδεις ἔννοιες μιᾶς Θεολογίας τοῦ Γάμου καὶ τῆς Οἰκογενείας ὡς μικρῆς ἐκκλησίας καὶ ὡς μυστηρίου ἀγάπης τροχιοδρομοῦν μία Ποιμαντικὴ τοῦ Γάμου καὶ τῆς Οἰκογενείας, ἡ ὁποία θά βοηθήσει αὐτὰ τὰ δύο μεγέθη νὰ γίνουν αὐτὸ πού στήν οὐσία τους εἶναι, μέ τῆ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς ἐνέργειες Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Τὸ ὄν τῆς Ἐκκλησίας γίνεται δέον, ὄχι μόνον ὡς ὀφειλή, ὡς χρέος, ὡς πρέπει ἀλλ' ὡς ἀνάγκη: δεῖ δέ. Ἡ ὄντολογία τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας εἶναι δυναμικὴ, ἐνεργητικὴ ὄντολογία. Θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι βαθειὰ ἀνθρώπινη ἀνάγκη καὶ πόθος, ἐν πολλοῖς ἀκόρεστος, καὶ κραυγὴ ἐκ βαθέων, ἔτσι ὅπως ὁ ποιητὴς τὸ συνέλαβε καὶ τὸ ἐξέφρασε ἀναφωνώντας: «ἀγάπη πού 'ναι ἡ ἐκκλησιά σου, βαρέθηκα πιά στὰ μετόχια» (Γ. Σεφέρης).

Αὐθόρμητα μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ μία φράση τοῦ Μ. Βασιλείου πού εἶχα χρησιμοποιοῦναι πρὶν τριάντα χρόνια στὴ διατριβή μου γιὰ τὴν «*Ποιμαντικὴ Προετοιμασία τῶν μελλονύμφων*». Ἡ φράση αὐτὴ ἐκφράζει μιὰν ἀπορία ἴσως, ὄχι τόσο ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαϊότητα τῆς ἀγάπης, ὅσο ὡς πρὸς τὸν τρόπο πού μπορεῖ νὰ κατορθωθεῖ: «ὅτι μὲν γὰρ χρὴ ἀγαπᾶν ἀκηκόαμεν, πῶς δ' ἂν τοῦτο κατορθωθεῖ μαθεῖν ἐπιζητοῦμεν» (PG 31, 208 B).

Μέ ὅλα αὐτὰ θέλω νὰ τονίσω, ὅτι οἱ δύο ἔννοιες πού ἡ ὀρθόδοξη Θεολογία δίνει πιὸ πάνω, στοιχειοθετοῦν γενικὲς γραμμὲς κατευθύνσεως καὶ σήματα πορείας γιὰ τὸ δρόμο πού βαδίζουν στὸν γάμο τους δύο νεώτεροι ἢ μεγαλύτεροι στὴν ἡλικία ἄνθρωποι, ὥστε ὅπως λέει καὶ ὁ ποιητὴς «ᾧμο τὸν ᾧμο οἱ δυὸ μαζὶ ν' ἀντέχουνε τὸ βάρος ἀπὸ τὰ μελλούμενα» (Ὀδ. Ἐλύτης). Αὐτὰ τὰ μελλούμε-

να εἶναι πού ἀνησυχοῦν, τὸ μέλλον γενέσθαι.

Ἡ εἰσήγησή μας ἐγγράφεται σ' ἕναν *χώρο τομῆς Ποιμαντικῆς καὶ Λειτουργικῆς*, στὸ ὁποῖο διακρίνονται πτυχὲς μιᾶς *Λειτουργικῆς Ποιμαντικῆς*. Οἱ δομὲς τῆς λατρείας, ὡς γνωστό, εἶναι κατ' ἐξοχὴν δομὲς ποιμαντικῆς, μέ τὴν ἔννοια ὅτι ὄχι μόνον παισιώνουν ποιμαντικὲς δραστηριότητες ἀλλὰ εἶναι καὶ οἱ ἴδιες ποιμαίνουσες. Ἄλλωστε, κάθε ἐκκλησιαστικὴ δραστηριότητα... ἔχει τὴν ποιμαντικὴ τῆς διάσταση ἢ πτυχή, τὴν ὁποία κατὰ προτεραιότητα πρέπει νὰ διερευνήσῃ, νὰ ἐκμεταλλευθεῖ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ ἡ Ποιμαντικὴ Θεολογία.

Καὶ ἐδῶ θά ἤθελα νὰ προσέξουμε τὴ γενικὴ πτώση πού περιέχεται στὸν τίτλο τῆς εἰσηγήσεως: Ποιμαντικὴ προσέγγιση τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου. Μὲ ποιὰν ἔννοια θά ἐκκληφθεῖ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου; Νομίζω ὅτι οἱ μέχρι τώρα εἰσηγήσεις ἐκάλυψαν καὶ σχεδὸν πρέπει νὰ ἐξήντησαν ὅλες τὶς πτυχὲς τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου «ὡς ἱερᾶς τελετῆς, διὰ τῆς ὁποίας μεταδίδεται ἡ θεία χάρις». Τὸ πρόγραμμα τοῦ συμποσίου καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ ὁμιλητὲς τὸ ἐπιβεβαιώνουν. Ἡ κανονικὴ καὶ πολιτειακὴ πλευρὰ ἐπλασιώσαν καὶ οἱ δύο τὸ γάμο ὡς «κοινωνία θεοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου» (Μοδεστίνος).

Σ' ἐμᾶς ἴσως ἀπομένει νὰ διευκρινήσουμε κάποια «*ὑπόλοιπα*» νοήματος καὶ νὰ εἰσέλθουμε στὰ ἐνδότερα τοῦ μυστηρίου καὶ ὄχι ὑπὸ τὴν στενὴ λειτουργικὴ ἢ δογματικὴ του ἔννοια. Μυστήριον γενικὰ μπορεῖ νὰ εἶναι κάτι «*τὸ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην ἔρευναν καὶ ἀντίληψιν κείμενον*» π.χ. τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς ἢ «*τὸ ἄξιον ἀπορίας*: εἶναι μυστήριον πῶς ἐγινεν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πλούσιος». Μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια, ἂν θέλουμε νὰ κυριολεκτήσουμε, χρησιμοποιοῦναι καὶ ὁ ἱ. Χρυσόστομος τὴν ἔννοια τοῦ μυστηρίου στὸ γάμο, ὅταν λέγει «*ἰδοὺ πάλιν ἀγάπης μυστήριον*» τοποθετώντας τὸ μυστήριον στὴν ἀγάπη, γιὰτὶ ἀλλιῶς θά παρέμενε ἀνεξήγητη καὶ ἀνερμήνευτη ἡ προσκόλλησις καὶ ἡ ἀγάπη μιᾶς μικρῆς κοπέλλας πού παρεδίδοτο στὸν ἄνδρα καὶ παρέμενε σ' αὐτὸν ἐγκαταλείποντας τοὺς

γονεῖς της με τοὺς ὁποίους τὴν συνέδεαν τόσοι ἰσχυροὶ δεσμοὶ μέχρι τότε.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο παραμένει πράγματι μυστήριο, παράδοξο, πῶς ἐνῶ στὴν Π.Δ. ὁ γάμος τῶν ἀνθρώπων συμβολίζει τὴν ἀγάπη καὶ τὴ σχέση τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ, στὴν Κ.Δ. ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὸ πρότυπο (τὴν εἰκόνα) τῆς ἀγάπης τοῦ ἄντρα πρὸς τὴν γυναίκα. Εἶναι αὐτὸ πού ἔχουμε χαρακτηρίσει ἄλλοτε ὡς *ἐναλλακτικότητα τῶν μοντέλων*. Τύπος, πρότυπο τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἄρα καὶ ἀξιομίμητη. Παράλληλα, ὅμως, ὁ γάμος *«μυστήριόν ἐστὶ καὶ τύπος μεγάλου πράγματος»*. *«Τῆς Ἐκκλησίας τύπος ἐστὶ καὶ τοῦ Χριστοῦ»* (ἰ. Χρυσόστομος). Φθάνει μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νὰ ὑποστηρίζει ὅτι, ὅταν ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα συνέρχονται, *«ὅταν δὲ συνίωσιν οὐκ εἰκόνα ἄψυχον, οὐδέ εἰκόνα πινός τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' αὐτοῦ ποιῶντες τοῦ Θεοῦ»*, ἐξεικονίζουν τὸν ἴδιο τὸ Θεό. Ὁ Ἀνδρέας Λίτος στὰ *«Φωτογράουδά»* του (ποιήματα), στὸν τελευταῖο στίχο τοῦ ποιήματος *«Γάμος»*, καταλήγει: *«Κι ἡ ἄγια μείξη μας εἰκόνα τοῦ Θεοῦ»*.

Περιχώρηση καὶ προσοικείωση

Ἐπανερχόμενοι στὶς δύο ἐνότητες στὶς ὁποῖες ἀναφερθήκαμε πιὸ πάνω τοῦ ἄνδρα - γυναίκας καὶ Χριστοῦ - Ἐκκλησίας διαπιστώνουμε πῶς ἡ μία ἐνότητα περιχωρεῖ τὴν ἄλλη. Τὸ μυστήριο τῆς ἐνώσεως τοῦ ἄνδρα μετὴν τὴν γυναίκα προσβλέπει στὸ μέγα μυστήριο (*«ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»*), μυστικὸ καὶ αἰνιγμα ταυτόχρονα, πού χαρακτηρίζεται στὴν ὀρθόδοξη παράδοση ὅπως εἶδαμε ὡς *«μυστήριο ἀγάπης»*.

Ζώντας ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα μέσα στὸ γάμο, πού εἶναι μυστήριο ἀγάπης, καλοῦνται νὰ ἀνοιχτοῦν στὶς διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ οἰκοδομήσουν μαζί τὴ μικρὴ τους Ἐκκλησία. Αὐτὸ τὸ ἀνοιγμα εἶναι μιὰ ἐνδιαφέρουσα πρόταση πού μπορεῖ νὰ χαράξει πολλοὺς δρόμους στὸ χωρὸ τῆς οἰκο-

γένειας. Σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ ζωῆς, ἡ Ἐκκλησία πραγματώνει μὲ ἰδιάζοντα τρόπο τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τὸ ζευγάρι καλεῖται νὰ ἀναδειχθεῖ σὲ πολυδιάστατη ὄντοτητα. Τοῦτο συνιστᾷ ἓνα ὀλόκληρο πρόγραμμα ζωῆς. Ἐνα πρόγραμμα ὄχι θεωρητικό· ἀντίθετα, ἔχει πολλές ἐμπλοκὲς στὴν προσωπικὴ ζωὴ τοῦ ζευγαριοῦ ἀλλὰ καὶ στὶς σχέσεις του μετὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Αὐτὸ τὸ ἀνοιγμα - ἐπίτευγμα δὲν εἶναι κάτι πού ἐπιτυγχάνεται σὲ μία καὶ μόνη στιγμή, *«ἅπαξ διὰ παντός»*, πού συντελεῖται αὐτομάτως μετὰ τὴν ἀνάγνωση μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, οὔτε ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὶς διαθέσεις τῶν δύο. Εἶναι πρόγραμμα ζωῆς, ὅπως ἀνέφερα καὶ ἔργο ζωῆς μακροπρόθεσμο, τὸ ὁποῖο δὲν τελειώνει ποτέ καὶ πουθενὰ καὶ ἡ ἀρχὴ του πρέπει νὰ βρῆται πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ σημεῖο πού μοιάζει σημεῖο ἐκκινήσεως. Εἶναι, δηλαδή, ἀγώνας, ὅπως ἔλεγε ὁ ἀρχαῖος σοφιστὴς Ἀντιφῶν: *«μέγας γὰρ ἀγὼν γάμος ἀνθρώπων»*, μέγας ἀγὼνας ὁ γάμος γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Πρόκειται δηλαδή γιὰ ἀγωνιστικὴ κινητοποίηση, ὅπου πρέπει νὰ ἐπιτύχουμε ὀρισμένα πράγματα. Εἶναι ἀγὼνας πού δὲν ἔχει μόνο διεκδικήσεις καὶ δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ ὑποχρεώσεις.

Ἡ θεολογικὴ αὐτὴ ἀλήθεια δὲν παραμένει γράμμα κενό, χωρὶς ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν πιστῶν. Αὐτὴ ἡ θεολογία γίνεται μιὰ ἀλήθεια ἐνσαρκωμένη καὶ βιωμένη κατὰ πρῶτον στὴν ὕπαρξη τῶν ἐγγάμων ἀγίων. Ὀλόκληρη ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαίτερα ἡ ὀρθόδοξη ἀγιολογία μᾶς κάνει νὰ δοῦμε πῶς ὁ γάμος τοὺς ἔγινε μετὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο *«τόπος θεολογίας»* καὶ θεοφανείας. Κατὰ τὴ διάρκεια ὅλων τῶν αἰώνων τὴν ποιμαντικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας ἀπασχόλησε τὸ νὰ δείξει στὰ ζευγάρια αὐτὸ τὸ δρόμο συνοδεύοντάς τα στὶς πολλαπλὲς σχέσεις, στὶς ὁποῖες ἔπρεπε νὰ ἀνοιχτοῦν. Ἡ ἀλήθεια στὴν Ἐκκλησία προτείνεται πάντα γιὰ νὰ βιωθεῖ. Γι' αὐτὸ ὁ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια συνιστοῦν ἓνα κατεξοχὴν ἀντικείμενο ἐκκλησιαστικῆς δια-

ποιμάνσεως. «Σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός της», ἡ μικρὴ Ἐκκλησία ἐνσωματώνεται στὴν Ἐκκλησία σὰν ἓνα ζωντανό κύτταρο. Ξαναβρίσκεται ἔτσι στὸ φυσικό της πλαίσιο αὐξήσεως καὶ προωθήσεως. Μὲ τὴν ἔνταξή της στὸ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, μέσῳ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἡ μικρὴ ἐκκλησία ἀναπτύσσεται καὶ αὐξάνει μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ποὺ ζωοποιεῖται ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Τὸ ζευγάρι ἔχει ἔτσι τὴ δυνατότητα νὰ προχωρεῖ μέρα μὲ τὴ μέρα στὴν *πνευματικὴ του ζωὴ* ποὺ δὲν εἶναι μιὰ ζωὴ ἐξαυλωμένη ἀλλὰ βιώνεται κατενώπιον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ διατηρεῖ ἀσφαλῆ ὅλα τὰ χαρακτηριστικά τῆς κατὰ παράδοσιν ὀρθοδόξου πνευματικότητος. Συμμετέχουν στὴν εὐχαριστιακὴ καὶ λατρευτικὴ ζωὴ, ἀσκοῦνται σὲ ὅλο τὸ εὖρος τοῦ ἀνθρώπινου δυναμισμού τῶν ἀρετῶν ἔχοντας συναίσθηση τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Ἔχουν ἐξάλλου συνείδηση τοῦ σχετικοῦ καὶ ὄχι ἀπόλυτου χαρακτήρα τοῦ δεσμοῦ τους καὶ προγεύονται τὴ Βασιλεία. Δὲν ἀφήνουν δηλαδὴ καμιὰ πλευρὰ ἀκαλλιέργητη. Οὔτε τὴν *λειτουργικὴ, μυστικὴ* πλευρὰ, οὔτε τὴν *ἀσκητικὴ, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν ἐσχατολογικὴ* πλευρὰ.

Μποροῦν ἀκόμα νὰ οἰκειοποιηθοῦν τὶς ἀρχές τῶν λεγομένων *μοναχικῶν ἀρετῶν*: τῆς *ὑπακοῆς* ὡς ὑπακοῆς στὴν καθημερινότητα, τῆς *παρθενίας* ὡς σωφροσύνης, τῆς *ἀκτημοσύνης* ὡς πτωχείας ἐν Πνεύματι. Εἶναι εὐνόητο ὅτι μέσα σ' ἓνα τέτοιο πνευματικὸ κλίμα ὅλες οἱ πτυχές τῆς ἔγγαμης ζωῆς: κοινωνικές, βιολογικές, ἐρωτικές κ.λπ. καθαγιαζοῦνται στὴν πληρότητά τους.

Ἀσφαλῶς ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ διερωτηθοῦμε, ἂν αὐτὸ τὸ «*πολυδιάστατο ἀνοιγμα*» τοῦ ζευγαριοῦ συνιστᾷ πραγματικὰ *προώθηση ἢ ἐπιβάρυνση*.

Τὸ ἐγχείρημα εἶναι δύσκολο, οἱ στόχοι δὲν ἔχουν τέλος. Πῶς νὰ θέσεις στὴν πράξη τὴν ἐνότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν καθολικότητα καὶ τὴν ἀποστολικότητα τοῦ γάμου σου καὶ τῆς οἰκογενείας σου; Δεσμεύεσαι σ' ἓνα ἔργο ποὺ οἱ στόχοι του εἶναι ἀπεριόριστοι.

(*συνεχίζεται*)

Ὁ λόγος τῶν Πατέρων

Ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία, τὸν ἐπίσημο ἐκδοτικό φορέα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ μὲ τὴν ἐπιμέλεια εἰδικῶν ἐρευνητῶν, ἐκδίδονται καὶ κυκλοφοροῦν τὰ ἅπαντα τῶν Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων.

Ἡ ἐκδοτικὴ αὐτὴ σειρὰ, μὲ τὴ συντομογραφία ΒΕΠΕΣ, ἀποτελεῖ θαυμάσιο βοήθημα γιὰ Θεολόγους καὶ Φιλολόγους ἐρευνητές, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίσει τὸν πλοῦτο καὶ τὴ μοναδικὴ σοφία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας.

Μέσα ἀπὸ τὰ θαυμάσια αὐτὰ κείμενα, ὁ πατερικὸς λόγος βαθύτατα θεολογεῖ πλήρης θείου φωτισμοῦ καὶ ἀγιοπνευματικὴ χάρι. Ἐκφράζει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο, παρηγορεῖ, νουθετεῖ, φωτίζει, ἐνισχύει, ἐνδυναμώνει καὶ γαληνεύει τὴν ψυχὴ, καὶ προσφέρει λύσεις στὰ καθημερινὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸς ὁ πατερικὸς λόγος ἐρμηνεύει, ἀναλύει, σχολιάζει, καθιστᾷ ζωὴ τὸ λόγο τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἡ σειρὰ αὐτὴ εἶναι μοναδικὴ γιὰ τὰ καθαρῶς ἐπιστημονικὰ τῆς κριτήρια, τὴν πληρότητα καὶ τὴν ἐπιμελημένη ἐργασία. Στὸν πρῶτο τόμο τῶν ἔργων ἐκάστου Πατρὸς ὑπάρχει σχετικὴ εἰσαγωγή καὶ στὸ τέλος ἐκάστου τόμου παρατίθενται πίνακες τῶν χωρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καθὼς καὶ πίνακες θεμάτων, ὀνομάτων καὶ πραγμάτων, χρήσιμοι γιὰ τὴν καλύτερη ἀξιοποίηση τοῦ περιεχομένου τοῦ τόμου.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία εὐρίσκεται στὴν εὐχάριστη θέση νὰ πληροφορήσει τοὺς καθηγητὲς καὶ τοὺς φοιτητὲς ὅτι γι' αὐτοὺς μόνον κάμνει μιὰ μοναδικὴ προσφορά τῆς σειρᾶς ΒΕΠΕΣ ἀπὸ τὸν τόμο 1-77, προκειμένου νὰ τοὺς προμηθευθοῦν εὐκολότερο (κυκλοφοροῦν καὶ εἶναι ὑπὸ ἔκδοση οἱ τόμοι 78, 79, 80, 81, 82). Ἡ πραγματικὴ τιμὴ ἐκάστου τόμου εἶναι 18 € καὶ προσφέρεται μόνον στὴ τιμὴ τῶν 3 €. Εἶναι μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ ἀποκτήσουν οἱ καθηγητὲς καὶ οἱ φοιτητὲς αὐτὸν τὸν πολύτιμο θησαυρὸ καὶ νὰ κοσμήσουν ὄχι μόνον τὴ βιβλιοθήκη τους, ἀλλὰ νὰ πλουτίσουν καὶ τὶς γνώσεις τους μὲ τὰ μοναδικὰ καὶ ἀνεπανάληπτα αὐτὰ πατερικὰ κείμενα.

Η Γερόντισσα Εύλαμπία Ρωμανίδου

Του Πρεσβ. Λάμπρου Φωτοπούλου

Η καταγωγή

Η Εύλαμπία Ρωμανίδου, μητέρα του πατρὸς Ἰωάννη Ρωμανίδη, κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀραβισσὸ τῆς Καππαδοκίας, μιὰ περιοχὴ πὺ ποτὲ δὲν ἔπαυσε νὰ συζητᾶει θεολογικά, ἀκόμα καὶ μετὰ τοὺς μεγάλους Καππαδόκες πατέρες (Βασίλειο τὸ Μέγα καὶ Γρηγόριο Νύσσης).

Γεννημένη πρὶν ἀπὸ τὴν καταστροφὴ (τὸ 1895), μεγάλωσε σὲ ἕνα χῶρο βαθειᾶς πίστεως. Στὸ χῶρο αὐτὸ ἡ Ὁρθοδοξία ἦταν ἡ πρώτη ἀξία, ἡ γλώσσα καὶ ἡ καταγωγή τὸ δευτερεῦον. Ἄνῆκε σ' ἐκεῖνο τὸ μεγαλειώδη λαὸ τῶν Καραμανλήδων, πὺ μὲ τὴν δικὴ του ἑλληνικὴ γραφὴ, τὰ σημαντικὰ μνημεῖα του, τὰ μοναδικὰ ἦθη καὶ ἔθιμά του μετέφρασε τὸ ὀρθόδοξο βίωμα τῶν ἀσκητῶν καὶ τῶν ἀγίων σὲ καθημερινὴ πράξη.

Τὸ θεολογικὸ «πρότυπο» τῶν Καππαδοκῶν εἶναι ἡ μίμηση τῶν αὐστηρῶν ἡσυχαστῶν, ὅπως τῶν στηλιτῶν ἀγίων Συμεῶν καὶ Δανιήλ, τοῦ ἀγίου Ἀλεξίου τοῦ Ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ, κ.ἄ. Ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀγίου Ἀλεξίου, εἰδικότερα, τόσο μεγάλη ἐντύπωση εἶχε κάνει στοὺς Καππαδόκες, λόγω τῆς ὑπερβολικῆς νηστείας, τῆς ξενιτείας καὶ τῆς σκληρῆς ἀσκήσης, ὥστε πολλὰ τραγούδια γράφτηκαν γι' αὐτὸν πὺ τραγουδιῶνται ἀκόμη. Κάθε σαρακοστὴ στὴν Καππαδοκία ἐπικρατοῦσε περισυλλογὴ, μνήμη θανάτου, προσευχὴ καὶ ἀσκήση. Τὸ κέντρο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ Καππαδόκη ἦταν ὁ Ναὸς καὶ πνευματικὸ κατόρθωμα ἦταν ἡ ἀσκήση στὴν νοερά προσευχὴ. Δὲ θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἀναπνοὴ τῆς Καππαδοκίας ἦταν στὸ ρυθμὸ τῆς Εὐχῆς: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ (εἰσπνοή), ἐλέησόν με (ἐκπνοή)!».

Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πνευματικὸ περιβάλλον μεγάλωσε ἡ Εὐλαμπία Ρωμανίδου.

Τὰ παιδικὰ χρόνια

Τὰ παιδικὰ χρόνια τῆς γερόντισσας Εὐλαμπίας ἦσαν μέσα στὸν πόνο. Πόνος βαθύς, ἀλλὰ σωτήριος. Δωδεκάχρονο κοριτσάκι γνώρισε τὴν φοβερὴ σφαγὴ τῶν γονέων τῆς, ἕνα γεγονός πὺ τὰ παιδικὰ μάτια τὸ τύπωσαν βαθειὰ μέσα στὴν ψυχὴ τῆς. Ἐντούτοις ἡ ἐμπειρία αὐτὴ, ἀντὶ νὰ ἀποβεῖ καταστρεπτικὴ γιὰ τὴν Εὐλαμπία, ἦταν τὸ οὐράνιο μήνυμα νὰ «πάρει τὴν καλὴ στροφῆ», νὰ ἀγαπήσει τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία.

Κοινωνικὰ ἡ Εὐλαμπία ἔμεινε ὀρφανή, ἀλλὰ πνευματικὰ ἀπέκτησε μιὰ παντοδύναμη προστασία. Ἡ βασίλισσα τῶν Οὐρανῶν, ἡ τῶν «ὀρφανῶν βοηθός», τὴν πῆρε κάτω ἀπὸ τὴν δικὴ τῆς σκέπη. Μὲ θαυμαστὴ ἀπλότητα γιὰ τόσο μεγαλειώδεις ἐμπειρίες μιλοῦσε ἀργότερα στίς μοναχὲς ἡ γερόντισσα καὶ ἔλεγε πῶς τῆς παρουσιαζόταν ἡ Παναγία, πῶς τὴν ἔπαιρνε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν ἔσωζε ἀπὸ διαφόρους ψυχικοὺς κινδύνους. Ἀπὸ γλέντια πὺ γινόταν γύρω τῆς τὴν ἐμπόδιζε, τὴν ἀπομάκρυνε. Μετὰ τῆς ἐρχόταν πολὺ διάθεση γιὰ προσευχὴ. Ἔτσι ἀπὸ μικρὸ παιδί ἐπικοινωνοῦσε διὰ τῆς προσευχῆς μὲ τὸ Θεό!

Ἄραγε, τί εἶδους προσευχὴ νὰ ἔκανε ἡ μικρὴ ὀρφανὴ Εὐλαμπία; Σὲ μιὰ ἐγγραφή ἐξομολόγησε πὺ ἄφησε¹, λέει τὰ ἐξῆς: «Δώδεκα χρονῶν πὺ ἤμουν, προσευχὴ πὺ ἔκανα αὐτὴ ἦταν. Παράκληση, Ἐξάψαλμος, Ἀπόδειπνο, Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη. Ἔτσι περνοῦσα τὸ χρόνο μου. Αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲν τοὺς ἄφηνα ἀπὸ τὸ μυαλό μου νύχτα καὶ μέρα. Κύριε Ἀγαθέ, τὰ ἀγαθὰ σου μὴ μοῦ στερήσης, ἀπὸ κάθε τι, νὰ ἀκούω τὰ λόγια σου. Ἀπὸ ἀπρεπῆ πράγματα μὲ τὴν βοήθειά σου Κύριε μου, φύλαξέ με. Κύριε, κατὰ τὴν ἐντολὴ σου, ὅπως ξέρεις ἐσὺ Κύριε, ὁ λάρυγγάς μου, ὅ,τι λέει δικός σου εἶναι. Ἡ Βασίλισσα ἡ Παναγία μας, μὲ τίς πρεσβεῖες τῆς

καὶ τῶν ἀγίων... Καὶ ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς Εὐλογητὸς εἶσαι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν».

Στὴ προσφυγιά

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ ἔρχεται στὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγκαθίσταται στὸν Πειραιά. Παντρεύεται τὸν συμπατριώτη τῆς Σάββα Ρωμανίδη καὶ ἀποκτᾶ τὸ πρῶτο τῆς παιδί, ἀγόρι. Τὸ ἔχει ταμμένο στὸν ἐπίσης πρόσφυγα, ἅγιο Ἰωάννη τὸ Ρῶσσο. Ἀξιῶνεται, ὅταν τὸ παιδί ἔγινε 2 ἐτῶν, νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ τάμα τῆς καὶ νὰ τὸ βαπτίσει, τὸν μετέπειτα ἱερέα Ἰωάννη, στὸ Προκόπι Εὐβοίας, ὅπου εἶχε ἐναποθεθῆ τὸ ἱερό Λεῖψανο.

Ἡ ζωὴ στὴν Ἑλλάδα εἶναι δύσκολη καὶ ἡ οἰκογένεια Ρωμανίδη μεταναστεύει τὸ 1927 στὴν Ἀμερικὴ.

Στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς ἡ Εὐλαμπία Ρωμανίδου βοηθᾷ τὸ σύζυγό τῆς στὴ ραπτική, ἓνα ἐπάγγελμα ποὺ τοὺς ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ μεγαλώσουν τὰ δύο παιδιά τους. Ἡ πολυπολιτισμικὴ κοινωνία, μὲ τὴν ποικιλόχρωμη θρησκευτικὴ καὶ τὶς διαφορετικὲς ἀξίες, δὲν τὴν ἐπηρέασαν, ἀντίθετα τῆς ἔδωσαν τὴν πρόκληση γιὰ ἱεραποστολή. Πολεμᾷ μὲ τὶς ὅποιες δυνάμεις διαθέτει τὸν προτεσταντικὸ περίγυρο. Ἡ θερμότητα τῆς πίστεως τῆς κάνει ἐντύπωση. Οἱ αἰρετικοὶ διαβλέπουν ὅτι θὰ εἶναι μεγάλη ἐπιτυχία γι' αὐτοὺς ἂν προσηλυτίσουν στὶς ἰδέες τους αὐτὴν τὴν Καππαδόκισσα μὲ τὴν πολλὴ πίστη. Δὲν παραγνωρίζουν καὶ τὸ ἀξιόμαχο τῆς ἀντιπάλου. Ὁργανώνουν ἔτσι πραγματικὴ «ἐπιχείρηση» γιὰ τὸν προσηλυτισμὸ τῆς, στὴν ὁποία συμμετέχουν 10-15 ἄτομα. Τὴν ἐπισκέπτονται καὶ προσπαθοῦν μέσα ἀπὸ τὴν ἅγια Γραφή, μὲ τὰ γνωστά τους ἐπιχειρήματα, νὰ τὴν κλονίσουν. Ἡ Εὐλαμπία ἔχει ἄλλα, μεγαλύτερα καὶ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα. Τοὺς ἀφήνει γιὰ λίγο μόνους καὶ καταφεύγει στοὺς ἀγίους, ποὺ ἔχει στὸ «εἰκονοστάσι» τοῦ δωματίου τῆς. Προσεύχεται μὲ θέρμη νὰ τὴν φωτίσει ὁ Θεός. Καί, ὦ! Τοῦ θαύματος! Μιὰ δυνατὴ βοή βγαίνει ἀπὸ

τὶς εἰκόνες. Τὴν ἀκοῦν καὶ οἱ Προτεστάντες καὶ τρέπονται σὲ ἄτακτη φυγὴ. Ἐκτοτε δὲν τὴν ξαναενόχλησαν.

Ἱεραπόστολος

Ἡ γερόντισσα Εὐλαμπία εἶχε βεβαιωθεῖ ὅτι ἡ μόνη ἀλήθεια εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη Πίστη καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος σωτηρίας ἀπὸ τὸ Ὁρθόδοξο Ἅγιο Βάπτισμα. Ἔτσι, ὅταν ἔμαθε ὅτι ἡ κόρη τῆς Παρθενία παντρεύτηκε στὴν Ν. Ζηλανδία ἓναν ἑτερόδοξο, τὸν Malcolm, ἀνώτερο κρατικὸ ὑπάλληλο, κατάλαβε ποιὸ εἶναι ἀκριβῶς τὸ καθήκον τῆς. Πηγαίνει στὴν Ν. Ζηλανδία καὶ μένει ἐκεῖ μέχρις ὅτου νὰ κατηχήσει σωστὰ τὸ γαμπρό τῆς καὶ νὰ τὸν βαπτίσει ὀρθόδοξο μὲ τὸ ὄνομα Μᾶρκος. Δὲν ἐγκαταλείπει τὴν Νέα Ζηλανδία πρὶν νὰ ἐκπληρώσει καὶ τὸν ἄλλο ἱερό σκοπὸ τῆς: Νὰ ἰδρύσει Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὸ Christchurch, τὴ δευτέρη μεγάλη πόλη τῆς χώρας αὐτῆς.

Μιὰ προσφυγοπούλα ράφτρα ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ, χωρὶς συνδρομὴ ἱεραποστολικῶν κλιμακίων καὶ οἰκονομικὴ ὑποστήριξη, μόνη μὲ μόνο τὸ Θεὸ στὴν καρδιά τῆς, γίνεται ἱσαπόστολος καὶ ἰδρύει Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὶς ἐσχατιὲς τῆς Γῆς...

Ἡ μοναχὴ

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ συζύγου τῆς προσφέρει τὶς ὑπηρεσίες τῆς ὡς ράπτρια στὸ ἀντρικὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος στὴ Βοστώνη καὶ συγχρόνως ἀρχίζει μόνη τῆς νὰ ἀσκεῖται στὴν μοναχικὴ ζωὴ. Παίρνει ἔτσι σταθερὰ τὴν ἀπόφαση νὰ γίνει μοναχὴ. Ἡ εὐκαιρία δὲν ἄργησε νὰ δοθῆ. Ὁ γιὸς τῆς, ὁ π. Ἰωάννης, ἐπιστρέφει οἰκογενειακῶς στὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ γερόντισσα τὸν ἀκολουθεῖ ἐνημερώνοντάς τον συγχρόνως γιὰ τὶς προθέσεις τῆς.

Μὲ τὴν μεσολάβηση τοῦ π. Ἰωάννη καὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ (νῦν) Ἐπισκόπου Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Παντελεήμονος Ροδοπούλου ὁ π. Πολύκαρπος Μαντζάρογλου τὴ συνιστᾷ στὸ

Ἐρὸ Ἡσυχαστήριου «*Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος*» Σουρωτῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου γίνεται δεκτὴ ὡς δόκιμη στὶς 17/1/1971. Στὶς 4/5/1973 γίνεται ἡ κουρὰ τῆς σὲ μεγαλόσχημη, χωρὶς νὰ ἀλλάξει τὸ βαπτιστικὸ τῆς ὄνομα, κατὰ παράκληση τοῦ π. Ἰωάννη.

Ὡς μοναχῆ, οὐδέποτε παρέλειπε τὸν κανόνα τῆς. Τὰ μεσάνυχτα προσευχόταν ἀνελλιπῶς μὲ τὸν τρόπο πού εἶχε συνηθίσει ἀπὸ νέα. Ἐξηγοῦσε δὲ μὲ τὸν ἀκόλουθο χαρακτηριστικὸ τρόπο τῆ συνηθειᾶ τῆς αὐτῆ: «*τότε, παιδί μου, ἀνοίγει ὁ οὐρανός*», ἔλεγε.

Στὸ μοναστήρι ἐζήση μέχρι τὸ 1980, ὅποτε κοιμήθηκε ἐν Κυρίῳ ὀσιακά, ὅπως τὸ ζητοῦσε ἀδιάκοπα ἀπὸ τὸ Θεό: «*Τὸ ὄνομά μου ἐν βίβλῳ ζωῆς νὰ περάσῃ. Εἰρηνικὰ χριστιανικὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς μου δός μου...*»².

Προγνώριζε τὸ θάνατό τῆς καὶ τὸ ἔλεγε (τὸ 1980) στὶς ἀδελφές πού τὴν ὑπηρετοῦσαν, ὅταν τῆς μιλοῦσαν γιὰ γεγονότα πού θὰ γίνονταν ἀργότερα (κτίσιμο ναοῦ ἁγίων Ἀρχαγγέλων). Ἄλλωστε, τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου ἦταν ἡ μελέτη τῆς καρδίας τῆς ἀπὸ ἡλικίας 12 χρονῶν «*τὸν θάνατο νὰ μὴν βγάλω ἀπὸ τὸ νοῦ μου Κύριε δός μου*», ἔλεγε³. Ὁ Θεὸς τῆς ἔδωσε τοὺς τελευταίους μῆνες τῆς ζωῆς τῆς ὅλες τὶς ἀναγκαῖες πληροφορίες γιὰ νὰ προετοιμαστῆ γιὰ τὸ μεγάλο πέρασμα.

Ἡ προετοιμασία

Νὰ πῶς διηγοῦνται οἱ μοναχές τοῦ Ἱεροῦ Ἡσυχαστηρίου⁴ τὴν προετοιμασία γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι:

«Τέλη Ἰουλίου τοῦ 1979 ἡ γερόντισσα Εὐλαμπία κατέπεσε. Εἶχε πόνους σ' ὅλο τὸ σῶμα καὶ δὲν ἐκινεῖτο σχεδὸν καθόλου. Οἱ ἀδελφές γιατροὶ τὴν περίμεναν νὰ πεθάνει. Συχνὰ κατὰ τὶς ἡμέρες 24, 25 καὶ 26 Ἰουλίου μονολογοῦσε. Ὅταν τὴν ρωτοῦσαμε «*Τί λέτε, Γερόντισσα, τί θὰ γίνει*», ἔλεγε «*Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη, Παρ...*». Διέκοπτε τὴν Παρασκευή. «*Τί λέτε, γερόντισσα;*» «*Ἐ, τί θὰ γίνει, παιδί μου, θὰ πεθάνω. Ὅταν παιδί μου, τελειώνει ἡ ζωή, τελειώνει ὁ κόσμος. Τὴν ψυχὴ σου, παιδί μου, μόνο τὴν ψυχὴ σου νὰ σώσεις,*

τίποτ' ἄλλο»... Κοινώνησε τὴν ἡμέρα τῆς ἁγίας Ἄννης στὸ κελλί τῆς. Δὲν θέλησε νὰ πάρει κάποιον χάπι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν καρδιά τῆς καὶ τὸ ἔκανε αὐτὸ συχνὰ μετὰ τὴν Θεία Κοινωνία. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα εἶπε: «*Ὅταν παίρνεις ἰατρικὸ παιδί μου, φεύγουν ἄγγελοι...*» Τὴν ἡμέρα τῆς ἁγίας Ἄννης 25 Ἰουλίου μιλοῦσε στὴν ἀδελφή πού ἦταν κοντὰ τῆς, ἀλλοιωμένη. Εἰρήνη, πόνος, μετάνοια, εἰλικρίνεια, ὅλα αὐτὰ διάβαζες στὸ πρόσωπό τῆς, ἀλλὰ μιλοῦσε στὴν Τουρκικὴ γλῶσσα. Δὲν ἤθελε ἡ ἀδελφή νὰ τὴν διακόπτει γιὰ νὰ ἐξηγεῖ. Φαίνεται πῶς ἦταν μιὰ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς, νὰ ἐκφράσει ὅλη τὴ ζωὴ τῆς μέχρι ἐκείνη τὴ στιγμή, ἕνα εἶδος ἐξομολογήσεως. Σὲ ὅλες τὶς ἀδελφές μιλοῦσε γιὰ τὸ θάνατο. Κάποια τῆς εἶπε: «*Γερόντισσα, θὰ μὲ πάρεις μαζί σου, ἂν πεθάνεις;*» καὶ τῆς ἀπάντησε: «*Ὅταν εἶσαι ἔτοιμο, παιδί μου, παίρνει Θεός. Εὐκόλο πράγμα νομίζεις εἶναι; Δύσκολο εἶναι, παιδί μου...*».

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἴδια ἡ γερόντισσα Εὐλαμπία δὲν ἦταν ἀκόμη ἔτοιμη γιὰ ἀναχώρηση. Ἄν καὶ ὄλοι τὴν περίμεναν νὰ πεθάνει τὴν ἡμέρα τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, τὴν Παρασκευή, ὁ Θεὸς ἔδωσε ἀναβολὴ στὴν ἀναχώρησή τῆς. Ὁ ἅγιος Παντελεήμων τὴν ἐπεσκέφθη, τὴν εὐλόγησε καὶ τὴν γύρισε στὸ πλευρό, μετὰ ἀπὸ ἀκινησία 10 ἡμερῶν, ὅπως διηγεῖτο ἡ γερόντισσα. «*Ἄχ, παιδί μου, Θεὸς εἶπε δὲν εἶναι ὥρα ἀκόμη. Ἄνθρωπο διαλέγω. Κατάλαβες, παιδί μου; Ἐτσι εἶπε, ψυχὴ θέλω*» «*Ποιὸς σὰς τὰ εἶπε αὐτὰ γερόντισσα*», ρωτοῦσαν οἱ μοναχές. «*Ἅγιο Νεκτάριο, παιδί μου, ἦρθε καὶ στάθηκε πρὸ πέρα ἀπὸ μένα. Εἶπε «κάνε λίγο ὑπομονή. Ἄνθρωπο διαλέγωμε. Τώρα δὲν ἔχουν πίστη. Ψυχὴ θέλομε». Μίλησε – μίλησε ὥρα πολλή. Εἶπε ζωὴ του, εἶπε τί πέρασε...*». Μετὰ τὸν ἅγιο Παντελεήμονα καὶ τὸν ἅγιο Νεκτάριο εἶχε τὶς ἐπισκέψεις τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τῆς ἁγίας Εὐφημίας.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἡ γερόντισσα ἄλλαξε ἐντελῶς. Ἐγινε καρτερικὴ καὶ ὑπομονετικὴ καὶ δὲ διαμαρτυρήθηκε ποτέ πλέον γιὰ μικροζητήματα πού τὴν ἐνοχλοῦσαν μέχρι τό-

τε. Όλοκλήρωσε έτσι την προετοιμασία της.

Όταν πρόκειτο να τελειώσει την ζωή της, το απόγευμα της 6ης Νοεμβρίου 1980, δέν ήθελε καμιά από τις αδελφές που την υπηρετούσαν να μείνει κοντά της. Πήγαν όλες στον έσπερινό, έμεινε μόνη. Κάποια περαστική αδελφή την άκουσε να συζητάει μέσα στο κελλί της, άγνωστο με ποιόν. Όταν επέστρεψαν από τον Έσπερινό είχε κοιμηθεί.

Κάποια αδελφή του Ήσυχαστηρίου ρώτησε αργότερα τον π. Παΐσιο για την κατάσταση της ψυχής της γερόντισσας Εύλαμπίας. «*Η Γερόντισσα Εύλαμπία είναι μια χαρά εκεί που βρίσκεται. Πήγε σαν δώδεκα χρονών κοριτσάκι. Είναι πολύ καλά*», απάντησε ο φωτισμένος γέροντας.

Η χαρισματούχος

Τα μεγάλα χαρίσματα τα δίδει ο Θεός σε αγίους μετά από πολυχρόνιους ασκητικούς αγώνες ή σε άπλοϊκούς χριστιανούς, που ουδέποτε έφαντάστησαν ότι είναι άγιοι. Η γερόντισσα Εύλαμπία ανήκε στους τελευταίους.

Άπέκτησε το διορατικό χάρισμα μετά από το χάρισμα της νοεράς εύχης. Με χαρακτηριστική απλότητα έξηγουσε στο γέροντα Παΐσιο πώς προσεύχεται γονατιστός στο κρεβάτι του μέσα στο κελλί του, στο Άγιον Όρος, καθώς και τις άγγελικές όπτασίες που είχε. Και σχολίαζε ο γέροντας Παΐσιος ότι «*η γερόντισσα Εύλαμπία έχει πνευματική τηλεόραση...*».

Όταν την ρωτούσαν για τις πνευματικές της έμπειρίες, απέφευγε να απαντά με την έξης φράση: «*Έτσι όλοι οι άνθρωποι βλέπουν. Εγώ από μικρό παιδί έβλεπα αγίους. Μοῦ*

είπαν, παιδί μου, να μὴν λέω. Κακό και μένα, κακό και σένα».

Η ευλάβειά της ήταν έκδηλη, όταν προσήρχετο στα Άχραντα Μυστήρια. Πάντοτε με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος πήγαινε να κοινωνήσει και πάλι με σταυρωμένα τα χέρια επέστρεφε στο στασίδι της. Τον τελευταίο χρόνο, που ήταν κληήρης και κοινωνούσε στο κελλί της, την ίδια ευλάβεια διατηρούσε. Αυτή ή συμπεριφορά δέν υπαγορευόταν από μια εὔσεβη συνήθεια, αλλά από την έμπειρία της όρατης παρουσίας των άγιων άγγέλων, που έβλεπε μέσα στον ναό⁵. Την έποχή εκείνη που ήταν κατάκοιτη, μια μέρα συνέβη και αυτό το παράδοξο: Γινόταν λειτουργία στον ιερό ναό Ζωοδόχου Πηγής και ξαφνικά έμφανίζεται στην Έκκλησία ή γερόντισσα Εύλαμπία μόνη της. Οι αδελφές ξαφνιαστήκαν και την ρώτησαν πώς ήλθε. Η γερόντισσα απάντησε απλά: «*Εμένα, παιδί μου, ο άγιος Άρσένιος έτσι (δηλαδή σηκωτή) με ανέβασε*».

«Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον»

Πόσο διαφορετική είναι αυτή ή γερόντισσα από όλα εκείνα τα τεχνητά μοντέλα που «λανσάρει» το θρησκευτικό «star system» της έποχής μας.

Έχοντας την χάρη του «*ταπεινοῦ και ήσυχίου*» Αγίου Πνεύματος υποτάχθηκε στο θέλημα του Τριαδικού Θεοῦ. Υπέμεινε την όρφάνια και την προσφυγιά με πίστη στο Θεό και αδιάλειπτη Προσευχή. Έζησε μέσα στον κόσμο άφοσιωμένη στα καθήκοντά της ως σύζυγος και μητέρα και, όταν αποφάσισε να μονάσει, προέκρινε ταπεινά την υπακοή σε ένα Όρθόδοξο Μοναστήρι.

Σημειώσεις

1. Το πρωτότυπο κείμενο είναι στην Τουρκική και μάς το διέθεσε εύγενως σε μετάφραση ο άνεμιός της γερόντισσας π. Πολύκαρπος Καλαϊτζόγλου, κάτοικος Πολυκάρπης Άριδαίας Ν. Πέλλης.

2. Απόσπασμα από την πιό πάνω αναφερθείσα έξομολόγηση της γερόντισσας.

3. Άλλο απόσπασμα από την έξομολόγησή της.

4. Όλες οι πληροφορίες για την ζωή της γερόντισσας Εύλαμπίας, ως μοναχής στο Ά. Ήσυχαστήριο «*Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος*» δόθηκαν, με την ευλογία της καθηγουμένης του Ά. Ήσυχαστηρίου Φιλοθέης μοναχής, από τις αδελφές που την έξυπηρετούσαν, προς τις όποιες και ανήκουν οι έποφειλόμενες εὐχαριστεῖες.

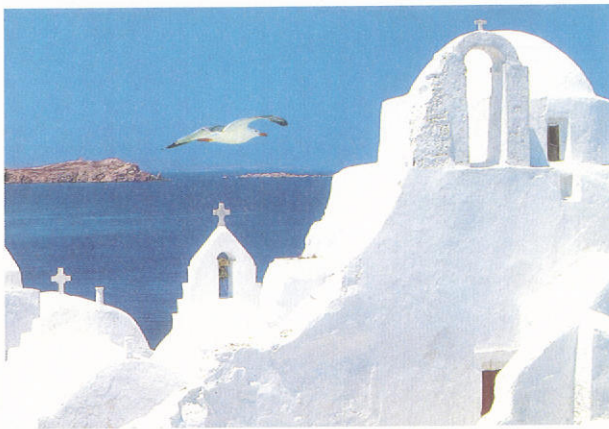
5. «*Εσείς νομίζετε κοιμάμαι. Εγώ βλέπω άγγέλους, γεμάτη ή Έκκλησία*», έλεγε κάποτε σε μια μοναχή.

Οι χρονιάρες μέρες

Του Πρωτοπρ. Κων. Ν. Καλλιανού

Συνήθως ονομάζουμε χρονιάρα την επίσημη ημέρα, την ημέρα μιᾶς μεγάλης γιορτῆς, ἐπειδὴ μὲ τὸ περιεχόμενό της ἐπιβάλλεται στὸ χρόνο, τὸν ἱεροποιεῖ καὶ τὸν ἀγιάζει, ἀλλὰ καὶ γιατί τὴν ἡμέρα αὐτὴ συνήθως ἀναπαύονται οἱ ἄνθρωποι «ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν».

Πρώτη καὶ ἀδιάφυστη χρονιάρα μέρα μέσα στὸν κύκλο τῶν ἡμερῶν τοῦ χρόνου εἶναι καὶ παραμένει ἡ Κυριακὴ, ἡ ὁποία εἶναι φορτισμένη μὲ τὸ μέγιστο περιεχόμενο καὶ νόημα: αὐτὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ μας. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ παλιότεροι τὴν Κυριακὴ τὴν τηροῦσαν ὡς ἀργία, ὡς ἡμέρα καταπαύσεως, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ εὐλογημένο

διάλειμμα πὺ παρέχει ὁ Θεὸς στὸν κεκμηκότα ἄνθρωπο, ὥστε νὰ ἀνασυγκροτηθεῖ, νὰ βρεῖ τὸν καιρὸ, γιὰ νὰ καταφύγει σ' Ἐκεῖνον, κατὰ τὴν τέλεση τῆς Θ. Εὐχαριστίας, γιὰ νὰ τὸν δοξολογήσει καὶ παράλληλα νὰ τὸν παρακαλέσει, ὅπως τοῦ σταθεῖ συνεργὸς καὶ συναντιλήπτορας καὶ στὴ νέα ἑβδομάδα.

Μὲ τὰ χρόνια ὁμως καὶ μὲ τὴν αὐτάρκεια πὺ ἀπόκτησαν οἱ ἄνθρωποι, τούτη ἡ εὐλογημένη ἀρχὴ παραμερίστηκε. Γιατὶ ἡ Κυριακὴ προσμετρήθηκε μέσα στὸν ἀριθμὸ τῶν ἐργάσιμων ἡμερῶν, ἀκόμη καὶ γιὰ τοὺς ὑπαλλήλους πὺ ἔχουν καὶ τὸ πενθήμερο ἐργασίας. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐξαφανίζεται ἡ τιμὴ πρὸς τὴν ἐπίσημη αὐτὴ ἡμέρα καί, στὴ συνέχεια, πρὸς τὶς ἄλλες ἡμέρες τῶν ἑορτῶν πὺ κλαδίζονται μέσα στὸ σῶμα τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Πᾶνε πολλὰ χρόνια –θὰ ζυγώνουν τὸ μισὸν αἰῶνα– ὅταν σὲ μιὰ μικρὴ, ἥσυχη καὶ

ταπεινὴ κοινότητα ἀνθρώπων μὲ πολὺ χαμηλὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο, ἀλλὰ καὶ μεγάλη καρδιά καὶ καλωσύνη, σ' ἓνα λιτὸ νησιωτικὸ χωριό, ἔζησα καὶ βίωσα τὸ γεγονὸς τῆς τιμῆς πρὸς τὴν Κυριακὴ καὶ τὴ γιορτῆ. Μὲ αὐθόρμητο τρόπο καὶ μὲ τὴν ἀσίγαστη πίστη τους προσπαθοῦσαν ἐκεῖνοι οἱ ἀπλοῖκοι χωρικοὶ νὰ τηρήσουν τὴν ἀργία τῆς χρονιάρας ἡμέρας, ἔστω μέχρι καὶ τὸ μεσημέρι, ἀφοῦ εἶχαν

καὶ ζωντανά, στὰ ὁποία ἔπρεπε νὰ παραδώσουν ἓνα μέρος τοῦ χρόνου τους, γιατί καὶ ἐκεῖνα ἤθελαν περιποίηση καὶ φροντίδα. Ὡστόσο, τὴν Κυριακὴ καὶ τὴ γιορτῆ τὶς τιμοῦσαν δεόντως. Μάλιστα, θυμᾶμαι, πὺς τὶς καλὲς αὐτὲς ἡμέρες

τρώγανε τὸ καλὸ τὸ φαῖ, πῆγαιναν νὰ ἐπισκεφτοῦν κάποιον δικό τους, ἐνῶ τὶς ἡμέρες αὐτὲς πάντα περίμεναν τὸν ταχυδρόμο γιὰ νὰ τοὺς φέρει τὸ γράμμα ἀπὸ τὸ δικό τους ξενιτεμένο ἄνθρωπο. Ἀδιάφυστα τεκμήρια αὐτῶν τῶν ἡμερῶν ἀπομένουν κάποιες φωτογραφίες «βγαλμένες» ἐδῶ καὶ σαράντα, πενήντα ἢ καὶ παραπάνω χρόνια. Γιατὶ ὁ πλανόδιος φωτογράφος περιοῦσε ἀπὸ τὸ χωριὸ μόνον τέτοιες μέρες, μέρες καλὲς, χαρμόσυνες μέρες, πὺ ἤξερε πὺς ὁ κόσμος ἦταν μαζεμένος στὰ σπίτια του, ἀλλὰ κι «ἀλλάσμενος», δηλαδὴ ντυμένος μὲ τὰ καλά του.

Ἐπίσης, μιὰ παλιὰ συνήθεια τῶν παλαιῶν ἦταν, ὅπως τὰ ἀπογεύματα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν ἢ στὸ βαθὺ τὸν Ὁρθρο πηγαινουν οἱ γυναῖκες τῶν ναυτικῶν ἢ τῶν ἀποδήμων, ἀλλὰ καὶ κάποιες φιλόθεες συγχωριανὲς τους, γιὰ ν' ἀνάψουν τὰ καντήλια σὲ

(συνέχεια στὴ σελ. 20)

«Ὡσπερ γὰρ τεῖχος ἐξ ἀδάμαντος κατασκευασθέν, οὐ
(ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος)

«...Καὶ Παῦλος μὲν εὐχόμενος νεκροὺς ἀνίστη, καὶ ἄλλα ἐθαυματούργει τοιαῦτα, ὡς καὶ θεὸς νομισθῆναι παρά τοις ἔξωθεν· καὶ πρὶν ἢ τοῦ βίου μεταστῆναι τούτου, κατηξιώθη ἀρπαγῆναι ἕως τρίτου οὐρανοῦ, καὶ ῥημάτων μετασχεῖν, ὧν οὐ θέμις ἀνθρωπείαν ἀκοῦσαι φύσιν. Τί γὰρ ἂν τις εἶποι τὸν ζῆλον, τὴν ἐπιείκειαν, τοὺς συνεχεῖς κινδύνους, τὰς ἐπαλλήλους φροντίδας, τὰς ἀδιαλείπτους ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀθυμίας, τὸ πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς συμπαθές, τὰς πολλὰς θλίψεις, τοὺς καινότερους διωγμούς, τοὺς καθημερινούς θανάτους; Τίς γὰρ τόπος τῆς οἰκουμένης, ποία ἡπειρος, ποία θάλαττα τοῦ δικαίου τούτου τοὺς ἄθλους ἠγνόησεν; Ἐκεῖνον καὶ ἡ ἀοίκητος ἔγνω, κινδυνεύοντα δεξαμένη πολλάκις. Πᾶν γὰρ εἶδος ὑπέμεινε ἐπιβουλῆς, καὶ πάντα τρόπον ἐπῆλθε νίκης· καὶ οὔτε ἀγωνιζόμενος, οὔτε στεφανούμενος διέλιπέ ποτε. Τὰ γὰρ κατορθώματα αὐτοῦ πάντα μὲν ὑπερβαίνει λόγον, τὸν δὲ ἡμέτερον τοσοῦτον, ὅσον καὶ ἡμᾶς οἱ λέγειν εἰδότες. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως (οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως ἡμᾶς ὁ μακάριος κρινεῖ) οὐκ ἀποστήσομαι, ἕως ἂν εἶπω τοῦτο, ὃ τοσοῦτῶ τῶν εἰρημένων κρεῖττόν ἐστιν, ὅσον ἀπάντων ἀνθρώπων ἐκεῖνος. Τί οὖν τοῦτό ἐστιν; Μετὰ τοσαῦτα κατορθώματα, μετὰ τοὺς μυρίους στεφάνους ἠῤῥατο εἰς γέενναν ἀπελθεῖν, καὶ αἰωνίῳ παραδοθῆναι κολάσει, ὑπὲρ τοῦ τοὺς πολλάκις αὐτὸν καὶ λιθάσαντας, καὶ ἀνελόντας, τό γε αὐτῶν μέρος, Ἰουδαίους σωθῆναι, καὶ τῷ Χριστῷ προσελθεῖν. Τίς οὕτως ἐπόθησε τὸν Χριστόν; εἴ γε πόθον αὐτὸ δεῖ καλεῖν, ἀλλ' οὐχ ἕτερόν τι τοῦ πόθου πλέον. Ἐπι οὖν ἑαυτοὺς ἐκείνῳ παραβαλοῦμεν μετὰ τὴν τοσαύτην χάριν, ἣν ἔλαβεν ἄνωθεν, μετὰ τὴν τοσαύτην ἀρετὴν, ἣν οἴκοθεν ἐπέδειξατο; Καὶ τί τούτου γένοιτ' ἂν τολμηρότερον;

«...Ὁ μακάριος ἀπόστολος προσευχόμενος ἀνάστανε νεκροὺς καὶ ἔκανε πολλὰ παρόμοια θαύματα, ὥστε ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρης νὰ θεωρηθῆ θεός. Καὶ πρὶν μεταστῆ ἀπὸ τὸν ἐπίγειο βίῳ ἀξιώθηκε νὰ ἀρπαγῆ μέχρι τὸν τρίτο οὐρανὸ καὶ νὰ γίνῃ μέτοχος τέτοιων λόγων, τοὺς ὁποίους ἡ δικαιοσύνη δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἀκούσῃ ἡ ἀνθρώπινη φύση. Τί θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἀναφέρῃ γιὰ τὸν ζῆλο, τὴν ἐπιείκεια, τοὺς συνεχεῖς κινδύνους, τίς ἀλλεπάλληλες φροντίδες, τοὺς ἀδιαλείπτους πόρους ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, τὴ συμπαθεια πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, τίς πολλὰς θλίψεις, τοὺς σκληροτέρους διωγμούς, τοὺς καθημερινούς θανάτους; Ποῖός τόπος τῆς οἰκουμένης, ποία ἡπειρος, ποία θάλασσα δὲν γνώρισε τοὺς ἄθλους τοῦ δικαίου τούτου ἀνδρα; Ἀκόμη καὶ ἡ ἀκατοίκητη ἔρημος τὸν γνώρισε, ἀφοῦ τὸν δέχθηκε πολλές φορές ὅταν κινδύνευε. Ὑπέμεινε κάθε εἶδος ἐπιβουλῆς καὶ κάθε φορά ἐξῆλθε νικητής. Δὲν σταμάτησε ποτὲ οὔτε νὰ ἀγωνίζεται, οὔτε νὰ λαμβάνῃ τὸν στέφανο τῆς νίκης. Τὰ κατορθώματά του ὅλα ὑπερβαίνουν κάθε λόγο, τὸν δικό μου δὲ τόσο περισσότερο, ὅσο μὲ ξεπερνοῦν ὅσοι γνωρίζουν τὴ ρητορικὴ τέχνη. Καὶ ἔτσι ὁμως (διότι ὁ μακάριος δὲν θὰ μὲ κρίνῃ ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προαίρεση) δὲν θὰ σταματήσω μέχρι νὰ πῶ τοῦτο, τὸ ὁποῖο εἶναι πολὺ ἀνώτερο ὅσων ἀνέφερα μέχρι τώρα. Ποῖό εἶναι αὐτό; Μετὰ ἀπὸ τόσα κατορθώματα, μετὰ τοὺς μυρίους στεφάνους πού ἔλαβε, εὐχήθηκε νὰ καταλήξῃ στὴ γέεννα καὶ νὰ παραδοθῆ στὴν αἰώνια κόλαση, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἰουδαίων καὶ τῆς προσελεύσεώς τους στὸν Χριστό, ἐκείνων οἱ ὁποῖοι πολλές φορές τὸν λιθοβόλησαν καὶ προσπάθησαν, ὅσο τοὺς ἦταν δυνατό, νὰ τὸν φονεύσουν. Ποῖός πόθησε τόσο πολὺ τὸν Χριστό; Ἄν βέβαια αὐτὸ καλεῖται πόθος καὶ ὄχι κάτι παραπάνω. Μποροῦμε λοιπὸν ἀκόμη νὰ παραβάλουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας πρὸς ἐκεῖνον μετὰ τὴν τόση χάρι πού ἔλαβε ἄνωθεν, μετὰ τὴν τόση ἀρετὴ, τὴν ὁποία ἀπὸ μόνος του ἐπέδειξε; Τί τολμηρότερο ἀπ' αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξῃ;

«... πανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης Ἐκκλησίας τὰ τούτου τεχίζει γράμματα»
 ... μιλεῖ γὰρ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο)

Τίτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἐπλεονέκτησεν ὁ μακάριος οὗτος; καὶ πόθεν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἄπασαν πολὺς ἐν τοῖς ἀπάντων ἐστὶ στόμασιν; πόθεν οὐ παρ' ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ Ἰουδαίους καὶ Ἑλλησι μάλιστα πάντων θαυμάζεται; οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν ἐπιστολῶν ἀρετῆς, δι' ἧς οὐ τοὺς τότε μόνον πιστούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνου μέχρι τῆς σήμερον γενομένους, καὶ τοὺς μέλλοντας δὲ ἔσσεσθαι μέχρι τῆς ἐσχάτης τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ὠφέλησέ τε καὶ ὠφελήσει, καὶ οὐ παύσεται τοῦτο ποιῶν ἕως ἂν τὸ τῶν ἀνθρώπων διαμένη γένος; Ὡσπερ γὰρ τεῖχος ἐξ ἀδάμαντος κατασκευασθέν, οὕτω τὰς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησίας τὰ τούτου τεχίζει γράμματα· καὶ καθάπερ τις ἀριστεὺς γενναιοτάτος ἔστηκε καὶ νῦν μέσος, αἰχμαλωτίζων πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ καθαιρῶν λογισμοὺς καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα δὲ πάντα ἐργάζεται δι' ὧν ἡμῖν κατέλιπεν ἐπιστολῶν τῶν θαυμασιῶν καὶ τῆς θείας πεπληρωμένων σοφίας. Οὐ πρὸς δογμάτων δὲ μόνον νόθων τε ἀνατροπὴν καὶ γνησίων ἀσφάλειαν ἐπιτήδεια ἡμῖν αὐτοῦ τὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βιοῦν εὖ οὐκ ἐλάχιστον ἡμῖν συντελεῖ μέρος. Τούτοις γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ τῶν Ἐκκλησιῶν προεστῶτες χρώμενοι, τὴν ἀγνὴν παρθένου, ἣν ἡρμόσατο τῷ Χριστῷ, ρυθμίζουσί τε καὶ πλάττουσι, καὶ πρὸς τὸ πνευματικὸν ἄγουσι κάλλος. Τούτοις καὶ τὰ ἐπισκῆπτοντα αὐτῇ νοσήματα ἀποκρούονται, καὶ τὴν προσγινομένην διατηροῦσιν ὑγίαν. Τοιαῦτα ἡμῖν ὁ ἰδιώτης κατέλιπε φάρμακα, τοσαύτην ἔχοντα δύναμιν, ὧν ἴσασι τὴν πείραν καλῶς οἱ χρώμενοι συνεχῶς».

Σὲ τί πλεονέκτησε ἐναντι καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ὁ μακάριος αὐτὸς καὶ γιατί θαυμάζεται σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένην; Γιατί θαυμάζεται ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν; Δὲν συμβαίνει αὐτὸ ἀπὸ τῆν ἀρετῆ τῶν ἐπιστολῶν του, μὲ τὴν ὁποία ὄχι μόνον τοὺς τότε πιστούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς γενόμενους μέχρι σήμερα καὶ αὐτοὺς πού πρόκειται νὰ γίνουιν μέχρι τῆ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ ὠφέλησε καὶ πρόκειται νὰ ὠφελήση καὶ δὲν θὰ παύση νὰ τὸ κάνη μέχρι πού θὰ ὑφίσταται τὸ ἀνθρώπινο γένος; Ὅπως τὸ τεῖχος πού κατασκευάσθηκε ἀπὸ διαμάντια, ἔτσι φρουροῦν τίς ἀνὰ τὴν Οἰκουμένη Ἐκκλησίες τὰ συγγράμματά του. Στέκει δὲ ὡς ἄριστος καὶ γενναιοτάτος ἀγωνιστῆς ἀκόμη καὶ σήμερα στὸ κέντρο τῆς Ἐκκλησίας, αἰχμαλωτίζοντας κάθε νοητικὴ σύλληψη στὴν ὑπακοή τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποβάλλοντας ὅλους τοὺς λογισμοὺς καὶ κάθε τί πού ἐπαίρεται κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ὅλα αὐτὰ τὰ κάνει μὲ τίς θαυμάσιες ἐπιστολές πού μᾶς κληροδότησε, οἱ ὁποῖες εἶναι πλήρεις τῆς θείας σοφίας. Τὰ συγγράμματά του εἶναι κατάλληλα ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῶν νόθων δογμάτων καὶ τὴν ἐξασφάλιση τῶν γνησίων, ἀλλὰ συντελοῦν τὰ μέγιστα καὶ πρὸς τὴν ἠθικὴ βιωτῆ μας. Αὐτὰ τὰ συγγράμματα χρησιμοποιοῦντες οἱ προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἀγνὴ παρθένου νύμφη, τὴν ὁποία ὁ Παῦλος συνέξευξε μὲ τὸν Χριστό, ρυθμίζουιν καὶ διαμορφῶνουιν καὶ ὀδηγοῦν πρὸς τὸ πνευματικὸ κάλλος. Μὲ αὐτὰ τὰ συγγράμματα καὶ τὰ ἐνσκήπτοντα στοὺς κόλπους τῆς νοσήματα θεωροῦνται καὶ τὴν ἀποκτηθεῖσα ὑγεία διατηροῦν. Τέτοια φάρμακα μᾶς κληροδότησε ὁ θεωρούμενος ἀδαής, τῆ μεγάλῃ δύναμη τῶν ὁποίων γνωρίζουιν πολὺ καλὰ ἐκεῖνοι πού τὰ χρησιμοποιοῦν συνεχῶς».

Ἅγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου,
 Περὶ Ἱερωσύνης, Λόγος δ'

(Νεοελληνικὴ Ἀπόδοση: Β. Καραγιώργος)

Ἡ εὐχή τῆς Ἀναφορᾶς στὴ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου

Τοῦ Ἀριστομένου Κ. Ματσάγγα

α. Τὸ περιεχόμενό της

Ἡ Εὐχή τῆς Ἀναφορᾶς στὴ λειτουργία τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι ἓνα καταπληκτικό κείμενο. Ἀρχίζει μετὰ τὴν ὁμολογία τῆς Πίστεως (τὸ «Πιστεύω»), μὲ τὶς λέξεις «*Στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου*» καὶ καταλήγει μὲ τὸ «*Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη τοῦ μεγάλου Θεοῦ...*». Τέτοιες εὐχαριστήριες Εὐχές ἦσαν ἔργα τῶν Ἐπισκόπων, ὡς Προεστώτων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος. Ὅμως, παρ' ὄλο πού ἦσαν πολλές, καὶ παρὰ τὶς ὅποιες διαφορές τους, εἶχαν μιὰ θαυμαστή ἐσωτερικὴ ἐνότητα, ὅπως φαίνεται στὶς λειτουργίες τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου.

Εἰδικότερα στὴ λειτουργία τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, στὴν Εὐχή τῆς Ἀναφορᾶς, παρόλο πού αὐτὴ εἶναι ἓνα, ἐνιαῖο καὶ ἀδιαίρετο κείμενο, περιλαμβάνονται:

1. Οἱ προτροπές τοῦ Ἱερέως («*στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου*»), γιατί εἰσερχόμεστε στὸ κύριο μέρος τῆς λειτουργίας, καὶ ἡ εὐλογία («*Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶη μετὰ πάντων ἡμῶν*»), στὴν ὁποία προτάσσεται ἡ Χάρη τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία φανερώνεται ὡς Σῶμα Χριστοῦ καὶ προσφέρει τὴν Εὐχαριστία στὸ ὄνομά Του.

2. Ὁ εὐχαριστήριος ὕμνος «*Ἄξιον καὶ δίκαιον σέ ὑμνεῖν, σέ εὐλογεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν... τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ἄδοντα, βοῶντα κεκραγότα καὶ λέγοντα*». Μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν Εὐχαριστήρια Εὐχὴ ὅλοι ἐμεῖς, ὡς νέος λαὸς τοῦ Θεοῦ, εὐχαριστοῦμε τὸ Θεὸ Πατέρα, (Αὐτὸν πού κατὰ τὴν Οὐσία Του εἶναι «*ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος, ἀόρατος, ἀκατάληπτος*»), γιατί μᾶς ἔφερε στὴν ὑπαρξή, παρόλο πού ξεπέσαμε. Αὐτὸν πού μᾶς ἀνά-

στησε καὶ δὲν ἔφυγε ἀπὸ κοντά μας, ὥσπου μᾶς ἀνέβασε στὸν οὐρανὸ καὶ μᾶς χάρισε τὴν μέλλουσα Βασιλεία Του. Τὸν εὐχαριστοῦμε ἀκόμα (Αὐτὸν καὶ τὸ μονογενὴ Υἱὸ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο), γιὰ τὶς ἀπειρες εὐεργεσίες Του, ὅσες ξέρομε κι ὅσες δὲν ξέρομε, ἀλλὰ καὶ γιατί δέχεται ἀπὸ τὰ χέρια μας αὐτὴ τὴ λειτουργία, ἂν καὶ γύρω Του παραστέκονται χιλιάδες ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων πού τὸν ὕμνοῦν ἀκατάπαυστα.

3. Ὁ ἐπινίκιος ὕμνος, «*Ἄγιος, Ἄγιος, Ἄγιος, Κύριος Σαββαώθ...*». Ὁ λαὸς, εἰκονίζοντας ἐδῶ τοὺς Ἀγγέλους πού εἶδε στὸ γνωστὸ ὄραμα ὁ Ἡσαΐας, δοξάζει τὸν Τριαδικὸ Θεό. Ἔτσι οἱ πραγματικότητες τοῦ οὐρανοῦ γίνονται ἐμπειρίες τῆς γῆς, καθὼς ἄνθρωποι καὶ ἄγγελοι, συναγμένοι γύρω ἀπὸ τὴν Τράπεζα τῆς Εὐχαριστίας, τελοῦν αὐτὸ πού γίνεται ταυτόχρονα στὴ γῆ καὶ στὸν οὐρανό, μέσα σὲ μιὰ ἀνεκλάτητη μυσταγωγία.

4. Ἡ ἀνάμνηση («*Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς τῶν μακαρίων δυνάμεων... Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα...*»). Μέσα σ' αὐτὴ τὴν παράδοξη «*συλλειτουργία*» ἀνθρώπων καὶ ἀγγέλων, ἡ Ἐκκλησία δὲ «*θυμᾶται*» ἀπλῶς μερικὰ ἱερὰ γεγονότα καὶ τὰ ἀναπαριστᾷ, ἀλλὰ ζεῖ ὡς παρὸν τὸ πλήρωμα τῆς θείας Οἰκονομίας – τῆς θείας Ἐνσάρκωσης, τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, τὴ θυσία τοῦ Σταυροῦ, τὴν τριήμερὴ Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνάβασή στοὺς οὐρανοὺς ἀλλὰ καὶ τὴν ἔνδοξη πάλι παρουσία Του. Ἔτσι, αὐτὸ πού ἔγινε κατὰ τὸ παρελθόν, βιώνεται τώρα ὡς παρὸν. Καὶ αὐτὸ τὸ παρὸν τῆς Εὐχαριστίας βιώνεται ὡς παρεμβολὴ τῶν Ἐσχάτων καὶ πρόγευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ ἐπίκληση καὶ ὁ ἁγιασμός («*Σὲ ὑμνοῦμεν... εἰς κρῖμα ἢ κατὰκριμα*»). Μετὰ

τήν έμπειρική ανάμνηση, ή Εύχαριστία φτάνει στο άποκορύφωμά της: Η Έκκλησία παρακαλεί δια του Έπισκόπου (ή του Πρεσβυτέρου πού τον αντιπροσωπεύει) τó Θεό Πατέρα νά στείλει τó Πνεύμα τó Άγιο για τόν Άγιασμό τών Τιμίών Δώρων. Έτσι, ó Θεός Πατέρας εúδοκεί, ó Υιός προσλαμβάνει στόν Έαυτό Του τήν Έκκλησία και τά δώρα της, και τά γυρίζει πίσω καθαγιασμένα δια του Άγ. Πνεύματος, ως Σώμα και Αίμα Του. Πρόκειται για ένα γεγονός πού δέν έπίδέχεται καμιά άνάλυση, αλλά προσεγγίζεται «έν σιωπή και σιγή». Όμως αυτή ή «σιωπή» και ή «σιγή» δέν άναιρει τó γεγονός ότι αυτή ή άπερινόητη κοινωνία του Σώματος και του Αίματος του Χριστού λειτουργεί «εις νήψιν ψυχής, εις άφεσιν άμαρτιών, εις κοινωνίαν του άγίου Πνεύματος, εις βασιλείας ουρανών πλήρωμα...».

6. Δέηση για όλη τήν Έκκλησία («Έπι προσφέρóμεν σοι τήν λογικήν ταύτην λατρείαν... και έσται τά έλέη του μεγάλου Θεού και σωτήρος ήμών Ιησού Χριστού μετά πάντων ύμών»). Έτσι ή θεία Εύχαριστία δέν είναι άτομική ύπόθεση. Άντιθετα, άφορά όλη τήν Έκκλησία, θριαμβεύουσα και στρατευóμενη, αυτήν του Παλαιού Ισραήλ και τήν Νέα της χάριτος. Γι' αυτό και συλλειτουργούν με έμας κατά τήν Εύχαριστία οί Προπάτορες, Πατέρες, Πατριάρχες, Προφήτες, Άπόστολοι, Κήρυκες, Εύαγγελιστές, Μάρτυρες, Όμολογητές, Όσιοι, Έγκρατευτές, και κάθε ένας πού πέθανε «ντυμένος μέσα στην πίστη του σεμνότατα». Για όλους αυτούς προσεύχεται ή Έκκλησία. Γιατί όλοι αυτοί είναι «αοράτως συνόντες» κατά τήν Εύχαριστία – έξαιρετικά δέ ή Υπεραγία Θεοτόκος και Παρθένος Μαρία, τήν όποία άξίζει νά μακαρίζουμε. Άκόμα ή Έκκλησία προσεύχεται για τόν κλήρο, τó λαό, τήν οικουμένη,

τους άρχοντες τής Πολιτείας, τόν στρατό, τόν Άρχιεπίσκοπο και για όποιον έχει ó καθένας στο νοú του – για όλους και για όλα. Έδω τελειώνει ή Εύχή τής Άναφοράς και ακολουθεί ή προετοιμασία για τή θεία Κοινωνία.

β. Η διατύπωση του Μυστηρίου τής Θείας Οικονομίας στην εύχή τής Άναφοράς

Ό άγιος Είρηναίος, αντιμετωπίζοντας τους Γνωστικούς τής έποχής τους, διακήρυξε κάτι έξαιρετικά σημαντικό: «Ότι ή Έκκλη-

σία ζεί τήν πίστη μέσα από τήν Εύχαριστία· και ή Εύχαριστία άποτελεί άποκάλυψη τής πίστεως («Ημών δέ σύμφωνος ή γνώμη (ή πίστη) τή Εύχαριστία, και ή Εύχαριστία βεβαιού τήν γνώμην» (Έλεγχος Δ, 18,5). Αυτή ή μέγιστη άλήθεια

(διαλεκτική σχέση πίστεως και Εύχαριστίας) διατυπώνεται με θαυμάσιο τρόπο στην Εύχή τής Άναφοράς του Χρυσόστομου, όπως και του Μ. Βασιλείου. Έδω όμολογείται ότι ó Χριστός ήρθε στόν κόσμο για νά πραγματοποιήσει και νά ολοκληρώσει τó όλο σχέδιο του Θεού για τήν σωτηρία τών ανθρώπων. Αυτό τó θείο σχέδιο, όπως έκδηλώθηκε στην ιστορία, διατυπώνεται, κατά τρόπο θαυμαστό, και στην Εύχή τής Άναφοράς:

- Ό Θεός κατά τήν Ουσία Του είναι ó απόλυτα ύπερβατικός, «πάντι άγνωστος» – «Σύ γάρ εί Θεός άνέκφραστος, άπερινόητος, άόρατος, άκατάληπτος».
- Αυτός ó ύπερβατικός Θεός «ύπερβαίνει τήν ύπερβατικότητά Του», και από «πλησμονή» άγάπης φέρνει από τήν άνυπαρξία στην ύπαρξη («έκ του μη όντος εις τó είναι»), τά σύμπαντα με κορυφή τόν άνθρωπο.
- Μετά τήν πτώση τών ανθρώπων ó ίδιος

Τριαδικός Θεός δέν ἐγκατέλειψε τούς ἀνθρώπους, ἀλλ' ἔκανε τὰ πάντα ὥστε τούς ἀνέβασε διὰ τοῦ Υἱοῦ στὸν οὐρανὸ καὶ τούς χάρισε τῇ Βασιλείᾳ Του («οὐκ ἀπέστης πάντα ποιῶν, ἕως ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγες καὶ τὴν βασιλείαν σου ἐχαρίσω τὴν μέλλουσαν»).

- Ἡ θεία ἀγάπη κορυφώνεται μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ Πρωτοτόκου στὴν ἱστορία, «ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον». Μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου, ὁ ὁποῖος γιὰ χάρη μας σταυρώνεται, πεθαίνει, ἀνασταίνεται, ἀνεβαίνει στοὺς οὐρανοὺς, δεξιὰ τοῦ Πατέρα, καὶ μετὰ, διασπώντας τὸν κύκλο τῆς Πρώτης Παρουσίας, θὰ ἔρθει καὶ πάλι κατὰ τὴν ἐνδοξὴ Ἡμέρα τῆς Βασιλείας Του.
- Καὶ ἡ θεία Οἰκονομία ὀλοκληρώνεται, ὅταν ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγος, χάρισε τὸν Ἐαυτὸ Του στὴν Ἐκκλησία, ὡς Σῶμα καὶ Αἷμα, γιὰ νὰ εἶναι οἱ «πολλοὶ» ἐνωμένοι μαζί Του καὶ νὰ μετέχουν στὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλα αὐτὰ ἀνήκουν στὴ «μνήμη» τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ κομμάτι τῆς Εὐχῆς λέγεται «Ἀνάμνηση». Ὅμως, μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν «Ἀνάμνηση» ἡ Ἐκκλησία δέν θυμᾶται κάποια γεγονότα ποὺ ἔγιναν κάποτε καὶ τώρα τὰ ἐπαναλαμβάνει ἢ τὰ ἀναπαριστᾶ. Οὔτε δίνει σ' αὐτὰ τὰ γεγονότα κάποια «συμβολικὴ» ἢ μυστικιστικὴ ἐρμηνεία. Ἀντίθετα, ὅλα αὐτὰ (ὅσα ἔγιναν κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ ὅσα θὰ γίνουν στὸ μέλλον, ὅπως ἡ δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου) βιώνονται τώρα, στὸ «παρὸν» τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ «παρὸν» τῆς Εὐχαριστίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας δέν ἀνήκει στὸν «κόσμο τοῦτο». Ἀπεναντίας, ἀποτελεῖ παρεμβολὴ τῶν Ἐσχάτων στὸ «τώρα» τῆς ἱστορίας. Καὶ ἐπομένως ἡ Εὐχαριστία γίνεται πρόγευση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, ποὺ μιὰ μέρα θὰ μᾶς ἀποκαλυφθεῖ ὡς τὸ «ὄλον» καὶ τὸ «πλήρωμα» τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ τὸ γεγονός ἀποτυπώνεται στὴν Εὐχὴ τῆς Ἀναφορᾶς, αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐμπειρία καὶ προσδοκία τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ χρονιάρες μέρες (συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 15)

ταπεινὰ ξωκκλήσια, σιωπηλὰ κι ἄδεια μοναστήρια, ἀκόμα καὶ σὲ προσκυνητάρια. Συνήθεια ποὺ κρατεῖ μέσα τῆς τὴν εὐλογία καὶ τὴν εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁποῖα σὲ τέτοιους ἔρημους τόπους, σὲ λιτὰ καὶ μικρὰ ἱερά θυσιαστήρια βιώνεται περισσότερο ἀπ' ὅ,τι στοὺς πολύβοους ἐνοριακοὺς ναοὺς, ὅπου ὁ σκανδαλισμὸς εἶναι ἐπὶ θύραις καὶ ἡ ἀνησυχία ἐπίσης.

Ζητῶ ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη μου νὰ συγχωρήσει τούτη τὴν παρένθεση, ὅπως καὶ τὸ προσωπικὸ ὕφο ποὺ περιέχει. Ὅμως δέν μπορῶ νὰ μὴν ἐξομολογηθῶ, πὼς πάντα τὶς μεγάλες γιορτὲς ὁ νοῦς μου γυρίζει σ' ἐκεῖνα τὰ κλειστὰ καὶ σκοτεινὰ μοναστηράκια ἢ ξωκκλήσια, ποὺ σκόρπια στὰ βουνὰ καὶ στὰ βράχια περιμένουν τὸ φιλότιμο πιστό, ποὺ θὰ τὰ ἐπισκεφθεῖ καὶ θ' ἀνάψει τὰ καντήλια, θὰ θυμιάσει καὶ θὰ πεῖ το τροπάρι τοῦ ἀγίου ἢ τῆς ἑορτῆς, ὥστε νὰ ἀγαλλιάσει καὶ ἡμερώσει ὁ τόπος κι ἀνεβεῖ αὐτὴ ἡ προσευχὴ καὶ ἡ δέηση στὸν Κύριο τῆς δόξης, ἀφτιασίδωτη, εἰρηνικὴ καὶ ἐκ βάθους καρδίας.

Σήμερα οἱ χρονιάρες μέρες καταβροχθίστηκαν ἀπὸ τὸν ἀδηφάγο περισπασμό, ὅπως τὰ προφτάσουμε ὅλα. Μόνον ποὺ αὐτὴ ἡ διαρκὴς κίνηση μᾶς τραυματίζει θανάσιμα κάποτε μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάνουμε τὰ πάντα καὶ νὰ μὴν μποροῦμε, γιὰ χάρη ἄλλων ἀσχολιῶν, νὰ χαροῦμε τὶς εὐλογημένες χρονιάρες μέρες καὶ νὰ στραφοῦμε λίγο στὸν ἑαυτὸ μας γιὰ νὰ στοχαστοῦμε ἄραγε, ποιὸς εἶναι ὁ κύριος καὶ ὁ πιὸ σημαντικὸς στόχος στὴ ζωὴ μου; Μέχρι ποῦ φτάνουν οἱ δυνατόμεσ μου νὰ προσπαθῆσω; Μήπως πρέπει νὰ ψάξω μέσα σὲ τούτη τὴν πολυασχολία μου νὰ βρῶ καὶ λίγο χρόνο, ὥστε νὰ κοιτάξω τὸν ἑαυτὸ μου καὶ τὸ Θεό; Μόνον ποὺ σήμερα οἱ ἄνθρωποι σκέφτονται μέσῳ ἄλλων καὶ ἐνεργοῦν χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν τὸ γιατί. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φεύγουν ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸ καὶ νὰ μὴν ἔχουν σκεφτεῖ οὔτε μιὰ φορὰ γιατί τελικὰ τὸν ἐπισκέφτηκαν.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΕΩΣ

Ένας ἅγιος καταρρίπτει τὰ προσχήματα

Τοῦ Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ

« Ἄλλ' οἱ τελῶναι χ' ἄλιεῖς ἤξουσὶ μοι
 « **Α**εὐαγγελιστὰὶ καὶ πένητες ἐν λόγῳ,
 κόσμον σαγηνεύσαντες εὐτελεῖ λόγῳ, καὶ
 τοὺς σοφοὺς λαβόντες εἴσω δικτύων, ὡς ἂν τὸ
 θαῦμα μείζον ἢ τὸ τοῦ λόγου, καὶ γὰρ πρό-
 χειρον τοῦτο τοῖς πολλοῖς λέγειν, πρὸς οὓς
 βραχὺς μοι καὶ σαφὴς ἄγαν λόγος. Δὸς μοι
 τὸ πιστὸν τῶν Ἀποστόλων ἐνός, ἄχαλκον
 εἶναι, πῆραν οὐκ ἐξημμένον, ἄραβδον, ἡμί-
 γυμνον, ὡς δ' ἀσάνδαλον, ἐφήμερον, πλου-
 τοῦντα ἐλπίδας μόνας, μηδ' εὐπροσηγορόν
 τιν' εἰς δόξαν λόγου τοῦ μὴ δοκεῖν θωπείαν
 ἰσχύειν πλέον, μηδ' ἀσχολεῖσθαι πρὸς λό-
 γους ἀλλοτρίους. Τούτων τις ἔστω καὶ τὰ πάν-
 τα δέξομαι, ἄφθογον, αἰσχρόν, δυσγενῆ,
 βοηλάτην· ὁ γὰρ τρόπος κάλυμμα τῆς μο-
 χθηρίας· τούτων τις εἴης, χ' ἄλιεύεις βατρά-
 χους, ἔπειτα δώσομέν σε ἀγγέλων χοροῖς.
 Ἐν οὖν τι δὸς μοι· μὴ καθήρης δαιμόνων; μὴ
 λεπρὸν ἐξέλοις; μὴ νεκρὸν τάφου; Μελῶν τε
 πῆξιν μὴ λάβοι παρειμένος; Θεὸς τῶ κάμνον-
 τι χεῖρα καὶ στήτω νόσος. Οὕτω με πείσεις
 τοῦ λόγου καταφρονεῖν... Πῶς φθονεῖς οὖν
 τοῦ λόγου τοῖς τοῦτον ἐκζητοῦσιν;» (Ἀγίου
 Γρηγορίου Θεολόγου, Ἐπη ἱστορικά, Β', Α',
 ιβ', ΕΠΕ 10, 182-186).

(Ἄλλὰ οἱ τελῶνες καὶ οἱ ψαράδες θὰ μοῦ
 ἔλθουν εὐαγγελιστές, πού ἐνῶ ἦσαν φτωχοὶ
 στὶς γνώσεις ψάρευαν τὸν κόσμον μὲ τὸ ἀπλό
 κήρυγμά τους, καὶ ἔπιασαν τοὺς σοφοὺς μέ-
 σα στὰ δίχτυά τους γιὰ νὰ γίνῃ μεγαλύτερο
 τὸ θαῦμα τοῦ λόγου τους. Τὸ ἔχουν τοῦτο πρό-
 χειρο στὸ στόμα τους οἱ πολλοί. Σ' αὐτοὺς θὰ
 μιλήσω σύντομα καὶ μὲ πολλὴ σαφήνεια.
 Δώσε μου τὴν πίστη ἐνός ἀπὸ τοὺς ἀποστό-
 λους· νὰ μὴν ἔχη χρήματα, νὰ μὴν ἔχη κρε-
 μάσει σακίδιο, νὰ εἶναι χωρὶς ραβδί, μισό-
 γυμνος, σχεδὸν ξυπόλητος, νὰ μὴν τὸν μέλη
 τὸ αὐριο, πλούσιος σ' ἐλπίδες μόνο, μήτε

πρόθυμος σ' ὀμιλία κυνηγὸς δόξας ἀπὸ λό-
 γους, νὰ μὴν πιστεύῃ στὴ δύναμη τῆς κο-
 λακείας, μήτε νὰ ἀσχολεῖται μὲ λόγους
 ἄσχετους. Ἄς εἶναι ἓνας ἀπ' αὐτοὺς καὶ θὰ
 δεχθῶ τὰ πάντα, τὸν ἄτεχνο στὴ γλῶσσα, τὸν
 ἄξεστο, τὸν ταπεινῆς γενιᾶς, τὸν βοῖδολάτη·
 τὸ ἦθος θὰ σκεπάζῃ ὅλα τὰ ψεγάδια. Ἄς
 εἶσαι ἓνας ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἄς ψαρεύῃς βα-
 τράχους, ἔπειτα θὰ σέ παραδώσουμε στοὺς
 χοροὺς τῶν ἀγγέλων. Ἐνα λοιπὸν δώσε μου
 θέλεις νὰ καθαρῖσης ἀπὸ δαιμόνια; ν' ἀπαλ-
 λάξης ἀπὸ λέπρα; ν' ἀναστήσης ἀπὸ τάφο;
 νὰ λάβῃ ὁ παράλυτος τὸ στέρνωμα τῶν
 μελῶν του; Βάλε τὸ χέρι σου στὸν ἄρρωστο
 καὶ πάει ἡ ἀρρώστια. Ἐτσι θὰ μὲ πείσης νὰ
 καταδικάσω τὸν λόγο... Πῶς φθονεῖς, λοιπόν,
 τὸν λόγο σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀναζητοῦν;).

Πρὶν ἀπὸ καιρὸ εἶδαμε σ' αὐτὲς τὶς σελί-
 δες νὰ ἀπορρίπτεται ὁ ἐν ὀνόματι τῆς Θεῆς
 Χάριτος ἐφησυχασμός, ἡ Ὅποια δῆθεν ὅλα
 τὰ θεραπεύει καὶ τὰ συμπληρώνει. Στὸ θαυ-
 μάσιο ποιητικὸ αὐτὸ κείμενο παρατηροῦμε
 τὸν ἅγιο νὰ ἀπογυμνῶνῃ κάποιους ἀπὸ τὰ
 προσχήματα ποὺ διατύπωναν προκειμένου
 ν' ἀπορρίψουν τὴ γνώση, τὴ σπουδὴ, τὸν λό-
 γο, τὴν προετοιμασία.

Τὸ παράδειγμα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων
 κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ εἶναι πραγματικὰ
 ἐντυπωσιακὸ καὶ εὐλογοῦν κάνει κάποιους
 κληρικοὺς νὰ θέλουν νὰ τοὺς μοιάσουν. Ν'
 ἀποκτήσουν, δηλαδή, τὰ χαρίσματα τοῦ
 Ἁγίου Πνεύματος, τὰ ὁποῖα θὰ παραμερί-
 σουν τὴν ἄγνοιά τους καὶ θαυματουργικὰ θὰ
 τοὺς μετατρέψουν σὲ κήρυκες τῆς ἀληθείας.
 Ὅμως, στὴ βιασύνη τους αὐτὴ συχνὰ ξε-
 χνοῦν ὀρισμένα βασικὰ πράγματα. Κατ'
 ἀρχὴν, δὲν ζήτησαν οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι
 τὰ χαρίσματα, ἀλλὰ τοὺς τὰ ἔδωσε ὁ Θεός,
 ἐπειδὴ ἔτσι ἔκρινε. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ

όλους τούς χαρισματούχους άγίους στην ιστορία τής Έκκλησίας. Έλαβαν τὸ χάρισμα ὡς εἰδική διακονία καὶ μὲ τὴ συναίσθηση τῆς ἀναξιοτήτος, διαφορετικὰ ἢ ἐκζήτησή του ἀποβαίνει θράσος.

Δεύτερον, ἡ χαρισματικὴ ζωὴ ἀπαιτεῖ καὶ ἀνάλογη πνευματικὴ ὑποδομὴ. Στὴ συγκεκριμένη περίπτωση ὁ ἅγιος ἀναφέρει τὴν πτωχεία, τὴν ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό, τὴν ξειντεία, τὴν ταπεινώση. Συνήθως οἱ σημερινοὶ κληρικοὶ αὐτὰ δὲν τὰ διαθέτουμε στὸ βαθμὸ πὸ περιγράφονται ἐδῶ. Ἄλλὰ καὶ ἂν

Ὁ καλὸς ποιμένας ἀντλεῖ ἀπὸ παντοῦ στοιχεῖα πὸ θὰ τὸν καταστήσουν καλύτερο συνομιλητὴ καὶ γνώστη τῆς θείας σοφίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης πραγματικότητος. Δὲν ὑποτιμᾷ τίποτε μὲ τὴν ὑπεροψία πὸς εἶναι ἰσάξιος τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ ἐργάζεται ταπεινὰ καὶ στὸν γνωστικὸ τομέα προκειμένου νὰ καταστῇ εὐχρηστο σκεῦος στὰ χέρια τοῦ Ἀρχιποίμενος. Διαφορετικὰ, ἐπικαλεῖται τὸν Θεὸ γιὰ νὰ καλύψῃ τὴν ὀκνηρία του. Καὶ εἶναι δυστύχημα ἢ ἱερωσύνη νὰ μετατρέπεται σὲ πεδίο προφάσεων, σὲ τρόπο νὰ δια-

κάποιος τὰ διαθέτῃ, τότε ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸν λόγο κρίνει τὸν ἑαυτὸ του ἀνάξιο τῶν χαρισμάτων καὶ ἐργάζεται μὲ σπουδὴ.

Εἰς τί ἔγκειται ἡ ἐργασία αὐτῆ; Ποιὸς εἶναι ὁ λόγος τοῦ ὁποίου τὴν χρησιμότητα ὑποστηρίζει ὁ ἅγιος; Προφανῶς πρόκειται γιὰ θεολογικὴ σπουδὴ, γιὰ πνευματικὴ μελέτη, γιὰ προετοιμασία τοῦ κηρύγματος, γιὰ βελτίωση τῆς διαπροσωπικῆς ἐπικοινωνίας, γιὰ ἐμβάθυνση στὴν αὐτογνωσία, γιὰ πληρέστερη κατανόηση τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀτομικῶν ἰδιαιτεροτήτων του.

φύγη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του καὶ ἀπὸ τὸ καθῆκον του.

Ὁ ἅγιος προχωρεῖ σὲ τολμηρὴ ὑποθετικὴ ὑπέρβαση: Ἐν θαυματουργῆς, τότε μὲ πείθεις νὰ μὴν ἀσχοληθῆς μὲ παιδεῖα. Καὶ στὸ τέλος διαγιγνώσκει τὸ πάθος: Ὅταν ὑπάρχη φθόνος, μὴν προσπαθῆς νὰ τὸν σκεπάσης μὲ τὴν ἐπίκληση τῆς Χάριτος.

Οἱ Πατέρες μας εἶναι τόσο ἰσορροπημένοι, ρεαλιστές, φιλόανθρωποι! Ἄναπνέουν τὸν ἀέρα τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀγκαλιάζουν μὲ ἀγάπη καὶ σεβασμὸ τὴ γῆ.

Ἡ Ἠθικὴ τῆς Ἐκκλησίας

Τοῦ Ἀρχιμ. Νικολάου Κατσαφαροπούλου

α. *Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ εἶναι κατ' ἀρχὴν «θεοειδής».* Κατὰ τὴ βιβλικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μιὰ ὑπαρξὴ αὐτόνομη καὶ αὐτάρκης ποὺ ὀλοκληρώνεται βασιζόμενος στὶς δικές του δυνάμεις, οὔτε μέρος μιᾶς συμπαντικῆς πραγματικότητος πρὸς τὴν ὁποία ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψει. Ἀντίθετα, εἶναι ἔργο τῆς ἀγάπης τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀντικείμενο τῆς θείας φροντίδας. Στὸ πρόσωπό του συνθέτει τὸν ὕλικό καὶ τὸν πνευματικὸ κόσμο, σὰν νὰ εἶναι ἓνα σύμπαν σὲ μικρογραφία, ἓνας θαυμαστός «μικρόκοσμος». Δὲν πλάστηκε τέλειος, ἀλλὰ τείνει πρὸς κάτι ποὺ τὸν ξεπερνᾷ, καὶ γίνεται ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὁποῖο στρέφεται ὡς «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» καὶ «καθ' ὁμοίωσιν» δημιουργήμα.

β. *Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ ἀκόμα προσβλέπει πρὸς τὸ Ἀρχέτυπο τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι ὁ Χριστός.* Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι λογικός, αὐτεξούσιος, δημιουργός, ὑπεύθυνος γιὰ τὴν κτίση, κυρίαρχος πάνω στὸν κόσμο, ἀλληλέγγυος καὶ ἀγαπητικός μὲ τὰ ἄλλα ἀνθρώπινα πρόσωπα, γιὰτὶ ἔχει ὡς «εἰκόνα» τοῦ τὸν Χριστό. Καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὑπάρχει αὐτὴ ἡ σχέση «εἰκόνας» - «Ἀρχετύπου», ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει μέσα ἀπὸ τὸν ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ ἀγώνα ν' ἀποκτήσει «νοῦν» καὶ «καρδίαν» Χριστοῦ, νὰ γίνῃ «Χριστός». Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ δὲν εἶναι συμμόρφωση πρὸς τοὺς νόμους κάποιας ἀπρόσωπης Τάξης καὶ Ἀρχῆς ἀλλὰ σχέση μὲ κάποιο Πρόσωπο, ὡς «μίμηση Χριστοῦ», ὡς ἀποδοχὴ Ἐκείνου, ποὺ γίνεται γιὰ ὅλους «ὁδός, ἀλήθεια καὶ ζωή».

γ. *Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ εἶναι ἱαματικὴ αὐτογνωσία.* Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας,

αὐτοὶ οἱ σοφοὶ μελετητὲς τῶν βαθέων τοῦ ἀνθρώπου, διακηρύττουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπέτυχε στὸν προορισμό του - νὰ γίνῃ ὅμοιος μὲ τὸ Θεό, «Θεὸς κατὰ χάριν», μὲ ἀποτέλεσμα νὰ λατρεύῃ τὸ εἶδωλο τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ ὑπηρετεῖ τὰ πάθη, νὰ φθείρεται μέσα στοὺς σκοτεινοὺς λογισμοὺς, νὰ χάνεται σ' ἓνα σωρὸ πράγματα, ποὺ σκοτίζουν τὸ νοῦ καὶ ἐμποδίζουν τὴν θέα τοῦ Θεοῦ. Τώρα μέσα ἀπὸ τὸν ἠθικὸ ἀγώνα καὶ τὴν ἀσκήση καλεῖται ὄχι νὰ καταστρέψῃ τις ἐπιθυμίες καὶ τὰ πάθη ἀλλὰ ν' ἀνασυντάξῃ ὅλες τις ἐσωτερικὲς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ νὰ τις προσανατολίσει πρὸς τὴν «Χριστοειδῆ Ζωή». Οὔτε καλεῖται νὰ καταστρέψῃ τὸ σῶμα, ἀλλὰ νὰ τὸ μεταποιήσῃ σὲ τόπο καὶ τρόπο ἀγιασμοῦ. Μιὰ τέτοια πορεία κάθαρσης, ἐσωτερικῆς ἀνασύνταξης καὶ ἀγιασμοῦ εἶναι κάτι ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπὸ μιὰ ἐξωτερικὴ συμμόρφωση πρὸς τοὺς «κανόνες τῆς εὐπρέπειας» καὶ τῆς κοινωνικῆς ἱεραρχίας, ἡ ὁποία ἀφήνει ἀνέπαφο τὸ ὑπαρξιακὸ βάθος τοῦ ἀνθρώπου.

δ. *Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ εἶναι ἀποκάλυψη καὶ κατάκτηση τῆς ἐλευθερίας.* Στὴ χριστιανικὴ παράδοση ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖται αὐτεξούσιο ὄν, ποὺ πλάσθηκε ἔτσι ὥστε νὰ μπορεῖ ν' ἀναφέρει ὅλη τὴν ὑπαρξὴ του στὸ Θεό ἀλλὰ καὶ νὰ ἀρνεῖται τὴν θεία κοινωνία. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι μπορεῖ νὰ ὑπάρχει ὡς πρόσωπο, ποὺ ἀγαπᾷ καὶ ὑπηρετεῖ «ἐν ἐλευθερίᾳ» τὸ Θεό καὶ τὸν κόσμον ἢ νὰ λειτουργεῖ ὡς ἄτομο κλεισμένο στὸν ἑαυτό του. Ἡ χριστιανικὴ λοιπὸν ἠθικὴ ἀποσκοπεῖ νὰ κάνει τὸν ἄνθρωπο ἀληθινὸ πρόσωπο - ἐλεύθερο ἀπὸ τὰ περιττὰ ὕλικα πράγματα, τοὺς εἰδωλοποιημένους θεσμοὺς καὶ τ' ἀξιώματα, τὸν ἐγωκεντρικὸ προσανατολισμό, τὴν ἐπαναστατημένη θέληση, τὴν ἀνάγκη

για κυριαρχία πάνω στους άλλους. Και ἐλευθερωμένος ἀπ' ὅλα αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνει πρόσωπο ἀγάπης καὶ ἐλευθερίας, ὅπου θὰ ὑπηρετεῖ τὸν κόσμο μέσα ἀπὸ μιὰ ζωὴ χαρούμενης αὐτοπροσφορᾶς καὶ διακονίας.

ε. *Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ εἶναι καρπὸς τῆς Χάρης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνθρώπινης προσπάθειας.* Μὲ βάση τὴν ἀσκητικὴν παράδοση, ἡ ἠθικὴ ὀλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι κάτι τὸ εὐκόλο. Ἀντίθετα, χρειάζεται κόπος καὶ ἀγῶνας ν' ἀποβάλλει κανεὶς τὶς «φυγόθεες» δυνάμεις τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ, ν' ἀνακαλύψει τὶς «θεοειδεῖς» καταβολές του καὶ νὰ ξαναφτιάξει τὸν ἐσωτερικὸ του ἑαυτό, μὲ βάση τὴν πρωτότυπη «εἰκόνα» του, τὸν Κύριο Ἰησοῦ. Ὅμως, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἠθικὴ ἐξαντλεῖται στὴν ἀνθρώπινη προσπάθεια ἢ ἀποτελεῖ ἀτομικὸ κατόρθωμα. Ἀπεναντίας εἶναι καρπὸς «θεανθρώπινης συνέργειας». Ὁ ἄνθρωπος δηλ. προσφέρει τὴν διάθεση καὶ τὸν ἀγῶνα, καὶ ὁ «αὐξάνων Θεός» στέλνει τὴν Χάρη Του, ἡ ὁποία θεραπεύει κάθε «ἀσθένεια», ἀναπληρώνει κάθε «ἐλλειψη» καὶ πληθαίνει τοὺς καρποὺς τοῦ Πνεύματος.

στ. *Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ ἀποτελεῖ ταύτιση μὲ τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.* Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ πνευματικὸς ἀγῶνας προϋποθέτει τὴν ἔνταξη στὴν κοινότητα τῆς Ἐκκλησίας, μέσα ἀπὸ τὸ Βάπτισμα καὶ τὴν συμμετοχὴ στὸ δεῖπνο τῆς θείας Εὐχαριστίας. Μέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ μυστήρια ὁ ἄνθρωπος «ἐγκεντρίζεται» στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀγιάζεται καὶ ἀρχίζει τὸν μεγάλο

ἀγῶνα – νὰ ἀναμετρηθεῖ μὲ τὶς ἀντίθετες δυνάμεις καὶ νὰ γίνει μάρτυρας τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ, σημάδι τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο. Χωρὶς αὐτὴ τὴν ἔνταξη στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἠθικὴ παίρνει τὴ μορφή μιᾶς προσπάθειας, συχνὰ ἀδιέξοδης, γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ χαρακτήρα, τὴ συμμόρφωση πρὸς κάποιους κανόνες κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς. Ὅμως, ὁ Χριστὸς δὲν ἦρθε στὸν κόσμο νὰ μᾶς κάνει ἀπλῶς «καλύτερους ἀνθρώπους», ἀλλὰ μετόχους τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ. Μιὰ τέ-

τοια μετοχὴ στὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸ κάθε ἠθικῆς προσπάθειας. Καὶ κάτι τέτοιο δὲν μπορεῖ νὰ γίνει κατορθωτό, παρὰ μέσα ἀπὸ τὸ γεγονός καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

ζ. *Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ καὶ ἠθικὴ εἶναι ἐμπειρία καὶ προσδοκία τῶν ἐσχάτων.* Πὺ σημαίνει ὅτι δὲν ἀρχίζει καὶ τελειώνει στὸν ἄνθρωπο, οὔτε ἐξαντλεῖται στὰ ἐνδοκοσμικὰ ὄρια μιᾶς κοινωνικῆς συμβίωσης. Ἀντίθετα, ἡ

ἠθικὴ ζωὴ ἐγκαινιάστηκε μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο, ἀποτελεῖ ἐμπειρία ζωῆς μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ «προσδοκία τοῦ μέλλοντος αἰῶνος». Ἄλλ' αὐτὸ δὲ σημαίνει ὑποτίμηση τοῦ κόσμου, ἀπαξίωση τῆς ὕλης, φυγὴ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα. Ἀπεναντίας, ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ ἄσκηση καταφάσκει στὸν κόσμο τοῦ Θεοῦ, συγκρούεται μὲ τὶς ἀντίθετες δυνάμεις, δίνει εὐαγγελικὸ περιεχόμενο στὴ ζωὴ καὶ ταυτόχρονα διατηρεῖ στὸ ἀκέραιο τὴν ἐλπίδα καὶ προσδοκία γιὰ τὸν κόσμο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χολέβα

Ὁ π. Β. Θερμὸς καὶ οἱ Ἐξετάσεις

Μὲ ιδιαίτερη χαρὰ παρατηρήσαμε ὅτι τὸ ἐφετεινὸ θέμα τοῦ μαθήματος «Ἐκθεση-Ἐκφραση» στὶς Πανελλαδικές Ἐξετάσεις τῆς Β' Λυκείου βασίσθηκε σὲ ἓνα κείμενο τοῦ συνεργάτη μας π. Βασιλείου Θερμοῦ περὶ τῶν ἐπιδράσεων τῶν κακῶν τηλεοπτικῶν προγραμμάτων. Ἰδιαίτερος εὐχάριστο εἶναι ἐπίσης τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἐξεταζόμενοι ἐκλήθησαν νὰ τοῦσουν τὶς θετικές συνέπειες τοῦ διαβάσματος ἔναντι τῶν ἀρνητικῶν συνεπειῶν τῶν τηλεοπτικῶν προγραμμάτων χαμηλῆς ποιότητας. Ὅμως, θὰ θέλαμε νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι στὸ τέλος τοῦ κειμένου ποὺ διενεμήθη στοὺς μαθητὲς ἀναφέρεται μὲν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως καὶ ὁ τίτλος τοῦ δοκιμίου, παραλείπεται δὲ ἡ ἱερατική ἰδιότης του. Ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ π. Βασίλειος Θερμὸς ἐγράφη ἀπλῶς Βασίλειος Θερμὸς, ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο περὶ λαϊκοῦ. Δὲν γνωρίζουμε γιατί ἔγινε αὕτη ἡ παράλειψη. Μία ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα ἐσχολίασε ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐξετάσεων δὲν ἤθελε νὰ φαίνεται ὅτι τὸ κείμενο ἐγράφη ἀπὸ κληρικό, γι' αὐτὸ μάλιστα ἀλλοιώθηκαν καὶ ὀρισμένες φράσεις τοῦ κειμένου. Τὸ γεγονός προκαλεῖ ἀπορία καὶ θὰ εἶχε ἐνδιαφέρον νὰ μάθουμε τὴν ἀποψη τῶν ἀρμοδίων, οἱ ὅποιοι ἐπέλεξαν τὰ θέματα. Ἀφοῦ ἔκριναν ὅτι εἶναι κατάλληλο γιὰ τοὺς ἐξεταζομένους τὸ κείμενο ἐνὸς κληρικοῦ, γιατί ἀπέκρυψαν ἀπὸ τὰ παιδιὰ τὴν ἰδιότητα τοῦ συγγραφέως;

Ἡ Ἁγία Ὑπομονή

Ἡ ἐπέτειος τῶν 550 χρόνων ἀπὸ τὴν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδωσε

τὴν ἀφορμὴ γιὰ πολλές καὶ ἐνδιαφέρουσες ἐκδηλώσεις Μνήμης σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ στὴν Κύπρο καὶ στὴν Ὀμογένεια ἡ μνήμη τῶν πεσόντων κατὰ τὸν τραγικὸ ἐκεῖνο Μάιο τοῦ 1453 ἐτιμήθη σὲ κλίμα συγκινήσεως καὶ ἐθνικοῦ προβληματισμοῦ. Ἰδιαίτερος ὀφείλουμε νὰ ἐπισημάνουμε μία ἐκδήλωση ποὺ ἔλαβε χώρα στὴν Πάτρα καὶ συγκεκριμένα στὸ προάστειο Ἐγλυκάδα, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἐτέλεσε τὸν πρῶτο γάμο του. Συγκεκριμένα τὴν Κυριακὴ 1ῆ Ἰουνίου τ.ἔ. ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος ἐγκαινίασε τὴν δευτέρη Ἁγία Τράπεζα στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Ἐγλυκάδας καὶ ὁ Ναὸς πλέον θὰ τιμᾶται καὶ στὴν Ἁγία Ὑπομονή. Πρόκειται γιὰ τὴν Ἑλένη-Εἰρήνη Δραγάτση Παλαιολογίνα, μητέρα τοῦ τελευταίου Ἀυτοκράτορος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Ἡ Ἑλένη-Εἰρήνη ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸ σχῆμα στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς της καὶ ὀνομάσθηκε Ὑπομονή. Ἐμόνασε στὴν Μονὴ τῆς Ἁγίας Μάρθας στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἐκοιμήθη τὸ 1450 ἢ 1451, λίγα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀλωση. Ἡ θαυματουργὸς τιμία κάρα Της εὑρίσκεται στὴν Ἱερὰ Μονὴ Ὁσίου Παταπίου στὸ Λουτράκι. Ἡ Ἁγία Ὑπομονή συνδέεται μὲ πολλὰ θαύματα καὶ πολλοὶ πιστοὶ σπεύδουν στὴν Χάρη Της. Παρὰ ταῦτα δὲν εἶναι εὐρέως γνωστὴ ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον. Τὸ ἔργο τῆς ἐνημερώσεως τῶν πιστῶν γιὰ τὸν βίον τῆς Ἁγίας Ὑπομονῆς ἀνέλαβε μὲ ἱεραποστολικὸ ζῆλο ἡ προαναφερθεῖσα ἐνορία Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ Ἁγίας Ὑπομονῆς Ἐγλυκάδας Πατρῶν καὶ ἡ λευτική οἰκογένεια τοῦ ὑπερπολυτέκνου ἱερέως π. Δημητρίου Ἀθανασοπούλου. Ὀφείλουμε νὰ τοὺς ἀποδώσουμε τὸν δίκαιον ἔπαινον.

Οί θεολογικοί διάλογοι

Ἐνδιαφέρουσες ἐπισημάνσεις ἔκανε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ὡς πρὸς τὴν πορεία τῶν θεολογικῶν διαλόγων κατὰ τὴν διάρκεια σχετικοῦ συμποσίου πού διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Εἶπε συγκεκριμένα: «Ὁ θεολογικὸς διάλογος μὲ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς ἔχει σταματήσει καὶ ἐλπίζεται ὅτι προσεχῶς θὰ ἐπαναρχήσει. Δυστυχῶς, ἐνῶ ἦταν ἐν ἐξελίξει προεκλήθη τὸ πρόβλημα τῆς Οὐνίας, κυρίως στὴν δικαιοδοσία τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας καὶ ἀκόμη τὰ ὑπάρχοντα τραύματα δὲν ἔχουν ἐπουλωθεῖ. Ὁ διάλογος μὲ τοὺς Ἀγγλικανοὺς ἀπέκτησε ἓνα ἀκόμη στοιχεῖο δυσχερές, μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς ἱερωσύνης τῶν γυναικῶν. Ὁ διάλογος μὲ τοὺς Προχαλκηδονίους θεωρητικὰ ἔχει ὀλοκληρωθεῖ, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐνώσεως ὑπάρχει ἀκόμη μακρὺς δρόμος». Καὶ προσέθεσε: «Οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης Ἑλληνας Ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος μᾶς ἐδίδαξαν νὰ σεβόμαστε τὴν ἰδιοπροσωπία τοῦ ἄλλου καὶ νὰ διατηροῦμε τὴν δική μας. Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἓνα θαυμάσιο ψηφιδωτό, τοῦ ὁποῖου συνδυαστικοὶ ἴστοι εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς, ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματεία καὶ τὸ βυζαντινο-ρωμαϊκὸ δίκαιο. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ διατηρήσουμε, ἂν δὲν θέλουμε νὰ αὐτοκτονήσουμε πολιτισμικά».

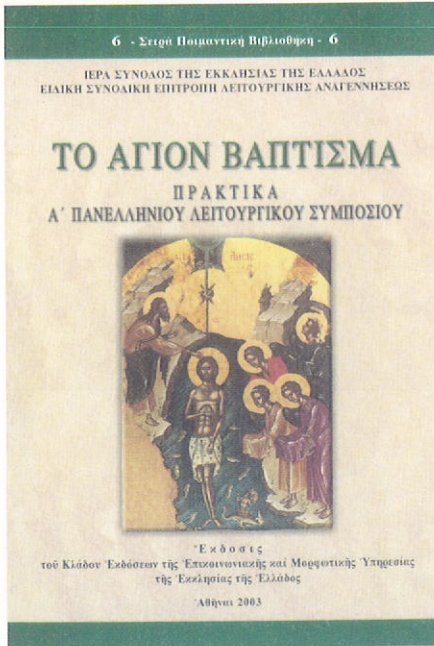
Στὴν Ἁγία Σοφία

Ὀλόκληρη ἡ ἐφετηνὴ χρονιά καὶ ὄχι μόνον ὁ μῆνας Μάιος μᾶς φέρει στὸ νοῦ μνήμες Ἀλώσεως. Μᾶς θυμίζει τὴν Βασιλεύουσα Κωνσταντινούπολη, ἡ ὁποία ἐπέσε στὰ χέρια τῶν Ὀθωμανῶν στὶς 29/5/1453. Ἀξίζει νὰ ξαναδιαβάσουμε μερικὰ κείμενα πού μιλοῦν γιὰ τὴν Πόλη καὶ τὴν Ἁγία-Σοφία. Ἐνα τέτοιο χαρακτηρι-

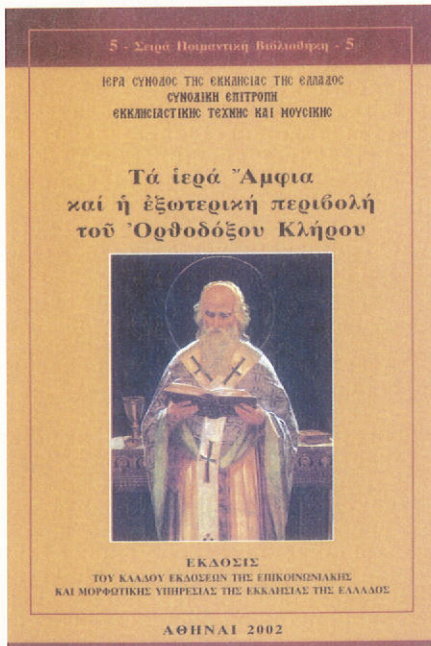
στικὸ κείμενο τοῦ Γιάννη Χατζηφώτη εἶναι καὶ αὐτὸ πού ἀκολουθεῖ, ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο του: «*Μέρες τῆς Κωνσταντινούπολης*».

«...Μὰ κ' οἱ βυζαντινοὶ βασιλεῖς δὲν ἀπουσιάζουν. Πῶς εἶναι δυνατό νὰ λείπουν; Θὰ τοὺς συναντήσεις νὰ διαδηλώνουν τὴν ταυτότητα τοῦ πάνσεπτου μνημείου στὸν δεξιὸ γυναικωνίτη, ἐκεῖ ἀκριβῶς πού τὰ μέλη τῆς αὐλῆς παρακολουθοῦσαν τὶς τελετές καὶ τὶς ἀκολουθίες. Μὲ ἀφθαστὴ τέχνη ἔχουν ἀπαθανατισθεῖ στὰ περίτεχνα ψηφιδωτὰ πού νίκησαν τὸν χρόνο ὁ Κωνσταντῖνος Μονομάχος, ἡ αὐτοκράτειρα Ζωή, ὁ Λέων β' ὁ Σοφὸς κ' ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη. Λίγο παρακάτω ἡ γνώριμη ἀπὸ τόσες ἀναπαραγωγές Δέηση σοῦ ἐπιτρέπει, μαζὶ μὲ τὸν ὑποβλητικὸ διάκοσμο πού σώζεται, νὰ σχηματίσεις μιὰ κάποια εἰκόνα τοῦ τί ἦταν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐκείνη πού ἐπὶ αἰῶνες συγκεντρώνει τοὺς ἐθνικοὺς καημούς. Στὴν ἄλλη πλευρά, πάνω ἀπὸ τὰ τόξα τῶν παραθύρων μερικοὶ Ἅγιοι ἔχουν λευτερωθεῖ ἀπ' τὸν ἀσβέστη, ἐνῶ πολλοὶ ἄλλοι περιμένουν νάρθει ἡ σειρὰ τους καὶ τὸ στοργικὸ χέρι τῶν Ἀμερικανῶν ἀρχαιολόγων νὰ τοὺς φέρει στὸ φῶς. Εἶναι ἀκόμη στὸν νάρθηκα, πάνω ἀπ' τὴ "βασιλικοὺς πύλη", τὴν ἐπισημότερη εἴσοδο τοῦ κυρίως ναοῦ, ἀπὸ ὅπου περνοῦσε ὁ Αὐτοκράτορας, ἐκείνη ἡ χιλιάκριβη σύνθεση μὲ τὸν Μεγάλον Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Ἰουστινιανόν, πού προσφέρουν στὴν Παναγία ὁ ἓνας τὴ Βασιλεύουσα κι ὁ ἄλλος τὴν Ἁγία Σοφία. Κρύβεται ἐδῶ ἡ πιὸ βαθιά, ἡ πιὸ οὐσιαστικὴ, ἡ πιὸ εὐγλωττὴ συνάμα ἐκφραση τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι καὶ μερικὰ κομμάτια ἀκόμη, ὅμως τὸ σημαντικότερο τὸ βλέπεις στὴν κόγχη τοῦ ἱεροῦ. Στεγάζει τὴ βασιλίσσα τοῦ κόσμου καὶ μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ἔνθρονη μὲ ὄλο τὸ μεγαλεῖο της. Κι εἶναι θαρρεῖς ἐκεῖ, – κι ἂς τὴν ἔχεις ἀντικρίσει σὲ κάθε ὀρθόδοξο ναό, – ὁ ἴδιος ὁ θρόνος της».

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 Νέες Έκδόσεις του κλάδου Έκδόσεων
 τής Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.

“Το Άγιον Βάπτισμα”
 Άθηναι 2003, σελ. 295.

“Τά ιερά Άμφια και η έξωτερική περιβολή του Όρθοδόξου Κλήρου”
 Άθηναι 2002, σελ. 158.

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Συχνότητες Αναμετάδοσης

• Ι.Μ. Άργολίδος	105,2 FM
• Ι.Μ. Άλεξανδρουπόλεως	91,5 FM
• Ι.Μ. Άρτας	106,8 FM
• Αρχιεπισκοπή Κρήτης	99,7 FM
• Ι.Μ. Γουμένισσας	88,8 FM
• Ι.Μ. Γρεβενών	89,6 FM
• Ι.Μ. Δημητριάδος	104 FM
• Ι.Μ. Διδυμοτείχου	90,8 & 92,8 FM
• Ι.Μ. Δράμας	93,8 FM
• Ι.Μ. Ήλφειας	107,9 FM
• Ι.Μ. Θήρας	89,9 FM
• Ι.Μ. Λευκάδας	107,8 FM
• Ι.Μ. Καθαβρύτων	92,1 FM
• Ι.Μ. Καθαμαριάς	90,6 FM
• Ι.Μ. Κασσανδρείας	93,7 FM
• Ι.Μ. Καστορίας	94,2 FM
• Ι.Μ. Κερκύρας	91,1 FM
• Ι.Μ. Κεφαλληνίας	106,3 FM
• Ι.Μ. Κυδωνίας (Χανιά)	95,5 FM
• Ι.Μ. Λαγκαδά	106,8 FM
• Ι.Μ. Λαρίσης	96,3 FM
• Ι.Μ. Λευκάδας	107,8 FM
• Ι.Μ. Λήμνου	93,9 FM
• Ι.Μ. Μαντινείας (Τρίπολη)	94,0 FM
	98,2 & 96,0 FM
• Ι.Μ. Μαρωνείας (Κομοτηνή)	95,8 FM
• Ι.Μ. Μεσσηνίας	89,6 FM
• Ι.Μ. Μονεμβασίας	89,1 & 88,8 FM
• Ι.Μ. Μυτιλήνης	89,4 & 105,4 FM
• Ι.Μ. Ν. Κρήνης (Θεσ/νίκη)	88,8 FM
• Ι.Μ. Ξάνθης	93,8 FM
• Ι.Μ. Παραμυθίας	105,1 & 105,9 FM
• Ι.Μ. Παροναξίας	98,5 FM
• Ι.Μ. Πέτρας (Κρήτη)	90,0 FM
• Ι.Μ. Ρόδου	104,5 & 104,6 FM
• Ι.Μ. Σάμου	95,0 FM
• Ι.Μ. Σερρών	102,2 FM
• Ι.Μ. Σιατίστης	103 FM
• Ι.Μ. Σιδηροκάστρου	92,5 FM
• Ι.Μ. Σύρου και Τήνου	106,2 FM
• Ι.Μ. Φθιώτιδος	89,4 FM
• Ι.Μ. Φθωρίνης	98,3 & 98,8 FM
• Ι.Μ. Χίου	93,1 FM
• Θεσσαλονίκη	90,6 FM

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

**Κυριακὴ Ἀγίων Πατέρων
τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου
Ματθ. ε', 14-19**

Τὸ φῶς τοῦ κόσμου

Ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία προβάλλει καὶ τιμᾷ σήμε-
ρα τὶς μορφές τῶν Πατέρων ἐκείνων πού συγκρό-
τησαν τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, πού πραγματο-
ποιήθηκε στὴ Χαλκηδὼνα τὸ 451 μ.Χ. Φρόντισε, ὅμως,
νὰ ταιριάξει στὴ σημερινὴ γιορτὴ καὶ μία χαρακτη-
ριστικὴ Εὐαγγελικὴ περικοπὴ, στὴν ὁποία ἀντικατο-
πρίζεται, κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο, τὸ ἔργο, ἢ προσ-
φορὰ καὶ ἡ ἀκτινοβολία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας
στὴν πορεία τῆς Ἰστορίας.

Ὁ Κύριός μας χαρακτηρίζει τοὺς Μαθητές καὶ Ἀπο-
στόλους του «φῶς τοῦ κόσμου». Πρόκειται ἀσφαλῶς
γιὰ ἕναν ἐντυπωσιακὸ χαρακτηρισμὸ πού ἀποκαλύ-
πτει τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας τοῦ Εὐαγγελικοῦ μηνύμα-
τος πού κλήθηκαν οἱ Ἀπόστολοι νὰ διαλαλήσουν στὸν
κόσμο, ἕνα μήνυμα πού μὲ τὴ σειρά τους παρέλαβαν
οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἐρμήνευσαν καὶ ἀνέπτυ-
ξαν, ἀλλὰ καὶ τὸ προφύλαξαν ἀπὸ τὶς κατὰ καιροὺς
ἀμφισβητήσεις καὶ ἀπειλές.

Αὐτές τὶς ἀλήθειες τῆς Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας
διακήρυξαν καὶ προστάτευσαν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ οἱ
Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ρίχνοντας ἄπλετα τὸ ζωηφό-
ρο φῶς τῶν διδαχῶν τους σὲ καιροὺς καὶ ἐποχές τρα-
γικῆς καὶ περιπετειώδους γιὰ τὴν πορεία τοῦ σκάφους
τῆς Ἐκκλησίας. Κατέστησαν ἑαυτοὺς ἀπλανεῖς φά-
ρους καὶ ὁδηγοὺς στὴν ταραγμένη ἱστορία της, μιά
ἱστορία πού διακρίθηκε γιὰ τὶς ἐσωτερικὲς ἀναταρα-
χές, τὶς αἱρέσεις καὶ τὰ σχίσματα, ἀλλὰ πού δὲ γνώ-
ρισε οὔτε καὶ θὰ γνωρίσει ποτέ τὴν καταστροφὴ τῆς
Ἐκκλησίας, γιατί, παρόλες τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες,
εἶναι ἐκείνη πού κρύβει τὴν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ καὶ
τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλήθεια πού ὑπηρέτησαν μὲ αὐτα-
πάρηση καὶ θυσίες οἱ Θεοφόροι Πατέρες.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ πατερικὸ φῶς, ἀπὸ τὴν ἀλήθεια δηλ.
τοῦ Χριστοῦ, ἔχει ἀπόλυτη ἀνάγκη σήμερα ὁ κόσμος,
γιατί σκοτείνιασε ὁ τόπος. Λογῆς - λογῆς «φωταδι-
στές» ἀποδείχτηκαν οἱ χειρότεροι σκοταδιστές, ἀφοῦ
θέλησαν νὰ θεμελιώσουν ἕνα κόσμο χωρὶς Χριστό,

ἀποστασιοποιημένο ἀπὸ τὶς Εὐαγγελικὲς ἀλήθειες,
ἕνα κόσμο στηριζόμενο μόνο στὶς ἀνθρώπινες δυνά-
μεις καὶ κατακτήσεις πού ὁδήγησαν τὸν ἄνθρωπο στὴν
ἀχαριστία καὶ τὸν κομπασμὸ.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀνθρώπινου σκοταδισμοῦ
τὰ ζοῦμε καθημερινά, τὰ πληροφορούμαστε, τὰ βλέ-
πουμε, τ' ἀκοῦμε, μερικὲς φορές ἀσυγκίνητοι, κάποι-
ες ἄλλες, ὅμως, νιώθοντας ντροπὴ γιὰτὴν ἀνήκουμο στὸ
ἀνθρώπινο γένος. Φαινόμενα ρατσισμοῦ πλήττουν ὀλό-
κληρους λαοὺς καὶ κοινωνικὲς ὁμάδες, στὸ τέλος τοῦ
20οῦ αἰῶνα. Ἡ πείνα καὶ ἡ ἀνέχεια μαστίζουν ὀλό-
κληρες ἡπείρους τῆ στιγμῆ πού ἕνας ἄλλος κόσμος
εἶναι κορεσμένος ἀπὸ τὰ πλοῦτη καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθά.
Οἱ ἄνθρωποι τρῶμε τὶς σάρκες τῶν ἀδελφῶν μας, θυ-
σιάζοντας ἀρχές καὶ ἤθη, προκειμένου νὰ ἱκανοποιή-
σουμε ἄνομα συμφέροντα καὶ χαμερπεῖς φιλοδοξίες.
Πόλεμοι καταστρέφουν ὀλόκληρα κράτη, θεμελιώνουν
τὴ δυστυχία, ἐμποδίζουν τὴν πρόοδο, καταστρέφουν
πολιτισμοὺς καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ ἕνα πείσμα, γιὰ τὴν
ικανοποίηση τῆς λογικῆς τοῦ παραλόγου.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ εἶναι τ' ἀποτελέσματα τῆς
ἀπομάκρυνσης ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς
Πατερικῆς διδασκαλίας, πού δὲ τουίζει τίποτα ἄλλο,
παρὰ ἀναλῦει μεγάλες καὶ οἰκουμενικὲς ἀλήθειες,
ὅπως ἡ ἰσότητα, ἡ ἐνότητα, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἐλευθερία
καὶ μιὰ ἄλλου εἶδους ἐπανάσταση, ἡ ἐπανάσταση τῆς
ἀγάπης πού κι αὐτὴ ξέρει πολὺ καλά νὰ καταστρέφει
καὶ ν' ἀφανίζει. Τί ὅμως; τὸ κακό, τὴν ἀδικία, τὸ μῖσος,
τὰ συμφέροντα, τὰ πάθη, τὴν ἀμαρτία.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας χάραξαν ἕνα μακρὺ καὶ
δύσκολο δρόμο, στὸν ὁποῖο καλοῦν τοὺς Χριστιανοὺς
ὄλων τῶν ἐποχῶν ν' ἀκολουθήσουμε, ἕνα δρόμο ἀντί-
δρασης ἀπέναντι στὶς δυνάμεις τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θα-
νάτου. Μᾶς καλοῦν ν' ἀντιτάξουμε τὶς θεϊκὲς δυνάμεις
πού κρύβουμε μέσα μας, προκειμένου νὰ σταματή-
σουμε αὐτὴ τὴν τρελὴ πορεία πρὸς τὴν καταστροφὴ.
Ἄλλὰ κυρίως μᾶς καλοῦν νὰ προσευχηθοῦμε, ὅπως
ἐκείνοι πρῶτοι ἔκαναν, νὰ στείλει ὁ Θεὸς τὸ δικό Του
φῶς γιὰ νὰ διαλύσει τὸ σκοτάδι πού πλανᾶται πάνω
ἀπὸ τὸν σύγχρονο κόσμο, γιὰ νὰ περισώσουμε ὅ,τι ἔχει
ἀπομείνει ὄρθιο καὶ νὰ ἐξασφαλίσουμε ἕνα καλύτερο
αὔριο γι' αὐτὸν τὸν κόσμο, τὰ παιδιὰ μας. ΑΜΗΝ!

Κυριακή Ε' Ματθαίου Ματθ. η', 28 - θ', 1

Διάβολος: Μύθος ή πραγματικότητα

Η σημερινή Ευαγγελική διήγηση για τη Θεραπεία τῶν δύο δαιμονισμένων ἀπὸ τὸν Κύριό μας, φέρνει καὶ πάλι στὸ προσκήνιο τὸ λίαν σοβαρὸ καὶ πολυσυζητημένο θέμα τῆς ὑπαρξῆς ἢ ὄχι τοῦ Διαβόλου καὶ τῆς ἐξουσίας ποὺ ἔχει ἢ δὲν ἔχει στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ ἀπόψεις διίστανται. Πολλοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Διάβολος εἶναι προϊὸν τῆς νοσηρῆς φαντασίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Μεσαίωνα, ἄλλοι λένε ὅτι εἶναι τὸ φόβητρο γιὰ νὰ παραμείνει ὁ Χριστιανὸς στὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς, ἄλλοι τὸν ὑποτιμοῦν καὶ ἄλλοι τὸν ὑπερτιμοῦν, ἀποδίδοντάς του δυνάμεις καὶ ἐξουσίες φανταστικές.

Ἡ ἀλήθεια, ὅμως, εἶναι σαφῆς καὶ καταγράφεται συστηματικὰ τόσο στὴν Παλαιὰ ὄσο καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ὁ Διάβολος εἶναι πρόσωπο ὑπαρκτό, πνεῦμα ἀγγελικὸ στὴν ἀρχικὴ του μορφή, πνεῦμα ψεύδους καὶ καταστροφῆς στὴ μεταπτωτικὴ του κατάσταση. Τὸ κύριο καὶ ἀποκλειστικὸ του ἔργο, αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο ἀγωνίζεται μὲ περισσὴ τέχνη καὶ μαεστρία, εἶναι νὰ πείσει τοὺς ἀνθρώπους ὅτι δὲν ὑπάρχει, ὅτι εἶναι φανταστικὴ ὑπόσταση. Ὅταν τὸ καταφέρει αὐτό, τότε μπορεῖ καὶ δρᾶ ἀνενόχλητος καὶ ἀπρόσκοπτα ἐπιτελεῖ τὸ καταστροφικὸ του ἔργο, ἓνα ἔργο ποὺ ἀποσκοπεῖ νὰ ὀδηγήσει τὸ ἀγαπημένο δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, τὸν ἄνθρωπο, μακριὰ ἀπὸ τὸ Δημιουργό του καὶ κατ' ἐπέκταση μακριὰ ἀπὸ τὴ σωτηρία.

Ὁ Διάβολος, ὅμως, μπορεῖ καὶ ἐνεργεῖ στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἀνοίξει τὴν πόρτα τῆς ψυχῆς του. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει ὅταν κυριεύει τὴ ζωὴ μας ἡ ἁμαρτία, ἡ ἐκούσια ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐκούσια ὑποδούλωση στὰ πάθη καὶ στὸν κακὸ μας ἑαυτό. Ἡ ἁμαρτία εἶναι ἡ κερκόπορτα τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς ὁποίας κυριεύεται ἄδοξα ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ἀνθρώπινο σῶμα καὶ στὴ συνέχεια ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ. Ἀλλὰ ἡ κατάσταση ποὺ ἐδραιώνει τὴ διαβολικὴ ἐνέργεια ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀμετανοησία, ἡ ἐμμονή

στὸν κόσμο τῆς ἁμαρτίας, ἡ υἰοθέτησή της ὡς τρόπου ζωῆς. Ἐκείνους ποὺ ὑποδουλώθηκαν στὸ Διάβολο ἐκούσια, λόγω τῆς ἀμετανοησίας, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τοὺς χαρακτηρίζει «ἀθλίους», γιὰτι «*μέ τις πονηρές τους πράξεις καὶ ἐπιθυμίες διαφθείρουν τὴν ψυχὴ τους καὶ τις ψυχές ἐκείνων ποὺ τοὺς συναναστρέφονται καὶ ἁμαρτάνοντας φέρνουν μαζί τους πνευματικὴ κάκωση μόνιμη καὶ ἀναπόβλητη*».

Ἀλλὰ, γιὰτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει τὴν παρουσία τοῦ Διαβόλου καὶ τὸ συνεχὲς πόλεμο κατὰ τοῦ ἀνθρώπου; Κατὰ τὸν Ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ πέντε εἶναι οἱ αἰτίες χάριν τῶν ὁποίων συμβαίνει αὐτό: «*Ἡ πρώτη εἶναι γιὰ νὰ φτάσουμε στὴ διάκριση τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας πολεμοῦντες καὶ πολεμούμενοι ἀπὸ τὸ Διάβολο, ἡ δευτέρη εἶναι γιὰ νὰ διατηρήσουμε βέβαιη καὶ ἀμετάπτωτη τὴν ἀρετὴ, ὕστερα ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ τὸν πόνο ποὺ δοκιμάσαμε γιὰ τὴν ἀπόκτησή της. Ἡ τρίτη εἶναι γιὰ νὰ μάθουμε νὰ ταπεινώσουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ μὴν εἴμαστε ὑπερήφανοι καθὼς προκόπτουμε στὴν ἀρετὴ. Ἡ τέταρτη εἶναι γιὰ νὰ μισήσουμε θανάσιμα τὴν κακία καὶ τὴν ἁμαρτία, ἀφοῦ προηγουμένως βιώσαμε τὰ τραγικὰ ἀποτελέσματά τους. Καὶ ἡ πέμπτη αἰτία εἶναι νὰ μὴν ξεχάσουμε ποτὲ τὴν προσωπικὴ μας ἀδυναμία, οὔτε καὶ τὴ βοήθεια Ἐκείνου, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ὁποίου ἀντισταθήκαμε στὸν πόλεμο τοῦ Διαβόλου*».

Ὅλα τὰ παραπάνω μᾶς δείχνουν, μὲ τὸν πιὸ κατηγορηματικὸ τρόπο, ὅτι ὁ μόνος δρόμος ἀντίστασης καὶ ἀπόκτησης ἀντισωματῶν ἀπέναντι στὴ δύναμη τοῦ Διαβόλου, εἶναι ἡ συνειδητὴ ἔνταξή μας στὸ στὴν Ἐκκλησία, ἡ υἰοθέτηση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ συμμετοχὴ μας στὰ σωστικὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ Ἐκείνη προβάλλει σὲ ὄλους μας ὡς τὰ μόνια ἱκανὰ προσκόμματα καὶ ὀχυρώματα ἀπέναντι στὴν καταστροφικὴ μανία τοῦ Διαβόλου. Ἄς θέσουμε, λοιπόν, τὸν ἑαυτό μας κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη καὶ τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ καὶ ἄς εἴμαστε σίγουροι πὼς ὁ Διάβολος δὲ θὰ βρεῖ χῶρο δράσης πάνω μας, στὴν οἰκογένειά μας, στὴν ἐργασία μας.

ΑΜΗΝ!

Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν

Ἀπὸ τὸ τεῦχος αὐτὸ τὸ περιοδικὸ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ καθιερώνει μίαν νέα στήλη σὲ συνεργασία μὲ τὸ Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. (Ταμείον Προνοίας Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου Ἑλλάδος). Θὰ παρουσιάσουμε τὰ ποσὰ τοῦ ἐφ' ἅπαξ ποὺ λαμβάνουν συγκεκριμένοι κληρικοί, ὅταν συνταξιοδοτοῦνται. Γιὰ λόγους δεοντολογίας δὲν θὰ ἀναγράφεται τὸ πλήρες ὀνοματεπώνυμο τοῦ δικαιοῦχου, ἀλλὰ μόνον τὰ ἀρχικά του.

Ὄνοματεπώνυμο: Ι.Α. Α.Μ.Η.: 13747
Κατηγορία: Α Μισθ. Κλιμάκιο: 1
Συντάξιμα ἔτη: 52-6-19
Ποσὸ ἐφάπαξ: 46.397,71

Ὄνοματεπώνυμο: Φ.Α. Α.Μ.Η.: 22531
Κατηγορία: Δ Μισθ. Κλιμάκιο: 19
Συντάξιμα ἔτη: 25-0-16
Ποσὸ ἐφάπαξ: 25.660,00

Ὄνοματεπώνυμο: Ι.Ν. Α.Μ.Η.: 18162
Κατηγορία: Β Μισθ. Κλιμάκιο: 4
Συντάξιμα ἔτη: 38-1-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.649,85

Ὄνοματεπώνυμο: Ι.Β. Α.Μ.Η.: 22892
Κατηγορία: Δ Μισθ. Κλιμάκιο: 26
Συντάξιμα ἔτη: 20-4-4
Ποσὸ ἐφάπαξ: 15.233,38

Ὄνοματεπώνυμο: Γ.Κ. Α.Μ.Η.: 19567
Κατηγορία: Δ Μισθ. Κλιμάκιο: 19
Συντάξιμα ἔτη: 32-5-25
Ποσὸ ἐφάπαξ: 32.452,96

Ὄνοματεπώνυμο: Χ.Γ. Α.Μ.Η.: 17040
Κατηγορία: Β Μισθ. Κλιμάκιο: 4
Συντάξιμα ἔτη: 42-8-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.527,91

Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Α. Α.Μ.Η.: 17316
Κατηγορία: Β Μισθ. Κλιμάκιο: 4
Συντάξιμα ἔτη: 50-6-13
Ποσὸ ἐφάπαξ: 43.375,65

Ὄνοματεπώνυμο: Ε.Σ. Α.Μ.Η.: 18499
Κατηγορία: Β Μισθ. Κλιμάκιο: 4
Συντάξιμα ἔτη: 35-11-0
Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.527,91

Ὄνοματεπώνυμο: Δ.Σ. Α.Μ.Η.: 21844
Κατηγορία: Δ Μισθ. Κλιμάκιο: 19
Συντάξιμα ἔτη: 25-11-23
Ποσὸ ἐφάπαξ: 25.918,25

Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Π. Α.Μ.Η.: 16996
Κατηγορία: Α Μισθ. Κλιμάκιο: 1
Συντάξιμα ἔτη: 42-10-27
Ποσὸ ἐφάπαξ: 47.547,91

Ὄνοματεπώνυμο: Α.Π. Α.Μ.Η.: 22473
Κατηγορία: Δ Μισθ. Κλιμάκιο: 19
Συντάξιμα ἔτη: 25-3-12
Ποσὸ ἐφάπαξ: 26.438,08

Ὄνοματεπώνυμο: Α.Π. Α.Μ.Η.: 17986
Κατηγορία: Β Μισθ. Κλιμάκιο: 10
Συντάξιμα ἔτη: 38-11-14
Ποσὸ ἐφάπαξ: 41.280,21

Ὄνοματεπώνυμο: Α.Σ. Α.Μ.Η.: 25016
Κατηγορία: Δ Μισθ. Κλιμάκιο: 2
Συντάξιμα ἔτη: 17-5-13
Ποσὸ ἐφάπαξ: 17.495,78

Ὄνοματεπώνυμο: Π.Τ. Α.Μ.Η.: 19892
Κατηγορία: Δ Μισθ. Κλιμάκιο: 20
Συντάξιμα ἔτη: 32-3-13
Ποσὸ ἐφάπαξ: 32.734,25

Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Π. Α.Μ.Η.: 16965
Κατηγορία: Γ Μισθ. Κλιμάκιο: 11
Συντάξιμα ἔτη: 43-8-25
Ποσὸ ἐφάπαξ: 40.663,61

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Άπο τήν επίσημη επίσκεψη τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδοῦλου στήν Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας

Στήν Ἱ. Μ. Μπιστρίτσας (11.6.2003).

Λειτουργία στόν Καθεδρικό Ναό τοῦ Βουκουρεστίου μέ τόν Πατριάρχη Ρουμανίας Θεοκίστο.

Συνάντηση τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου μέ τοὺς Ἑλληνες φοιτητές στήν Κραϊόβα (9.6.2003).

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κατά τήν τέλεση ἁγιασμοῦ γιά τήν παράδοση δύο ὀχημάτων Ἀσθενοφόρων ἀπό τήν Μ.Κ.Ο. Ἀλληλεγγύη στό νοσοκομεῖο τοῦ Ἰασίου.

Άπο τήν τελετή τῆς Ἀναστάσεως στήν Ἐρμούπολη Σύρου.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΔΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 010-7272253, FAX.: 010-7272251
ISSN 1105-7203

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Αριθμ. Συμβολής
222002000000000036

